

mladika

IZHAJA DESETKRAT V LETU
1973 LETO XVII ŠTEV. 1

VSEBINA

Marij Maver: Rasti iz svojega	1
Emil Cenčič: Pridiga o dobrem tisku	2
Milena Merlak: Pesmi	3
Bruna Pertot: V dolini resja	4
Pogovor s prevajalcem Krsta, Francetom Husujem	6
Franc Husu: Pot do slapa	8
Družbeni problemi: M.P.: Okno v svet; Rafko Dolhar: Nam je prešlo oporečništvo v kri?	9
Jože Peterlin: Prešernovo izročilo	10
Saša Martelanc: Zahvalni dan	10
Razmišljanja mladih: Vera, pot do svobode; Doživetje svobode; Socialno osvobajanje, konformizem in antiinstitucionalizem	12
Evelina Jeza: Spoznanje	14
Portret športnika: Ivan Peterlin: Jesse Owens	15
Vladimir Kos: Štiri pisma iz pristanišča. In na prehodu	16
Martin Jevnikar: Zamejska in zdomska literatura: Aleksij Pregarc in Ljubka Šorli	17
H. Š.: Naše življenje na Goriškem	18
ij: Verska predavanja za študente in izobražence	19
Za sodobne žene in dekleta: Razprodaje, Red pri dokumentih, Trganje	20
Ada Markon: Koncerta GM	21
Čuk na Obelisku	21

REVIJO IZDAJA UREDNIŠKI ODBOR:

Martin Breclj, Ivo Jevnikar, Marij Maver (odgovorni urednik), Albert Miklavc, Franc Mljač, Sergij Pahor, Danilo Pertot, Jože Peterlin (glavni urednik), Ester Sferco, Maks Šah, Drago Štoka, Peter Švagelj, Zora Tavčar in Edvard Žerjal (likovna oprema).

ZUNANJA OPREMA:

Edvard Žerjal

Vsi pisci in uredniki sodelujejo brezplačno

Uredništvo in uprava: 34133 Trst, ul. Donizetti 3,
tel. 768189 - Poduredništvo v Gorici: SKAD

Poštni tekoči račun 11/7019 »Mladika« - Trst

Registrirano na sodišču v Trstu št. 193

tisk »graphart« trst, rossetti 14 - telefon 77 21 51

V NOVI LETNIK

Z nekoliko zamude stopamo v novi letnik. Ovirale so nas tehnične težave, predvsem v tiskarni. Upamo, da bomo s povzpešenim korakom ujeli ritem, ki smo ga zamudili.

Tudi sedemnajsti letnik bo imel v glavnem podobno, kakršna se je izoblikovala v preteklosti in se nam zdi, da smo se z njo najbolj približali bralcem in naročnikom. Vnesli bomo le nekaj novosti.

V uredniški odbor smo povabili več mladih, ki bodo skrbeli predvsem za sodelovanje mladine, pa tudi sicer bodo gotovo vtisnili reviji večjo svežino, mladost in sodobnost. S tem tudi upamo, da se bo krog naročnikov in bralcev razširil med mladimi. Del te nove smeri je videti že v prvi številki.

Istočasno seveda prosimo, da nam ostanejo zvesti tudi dosedanji sodelavci. Dr. Anton Kacin je obljubil spet za vse leto prispevke o oblikovalcih goriške preteklosti. Skušali se bomo približati našim vasem in življenju v njih, ne bomo pozabili na športne zanimivosti, skrbeli bomo za vse, kar zanima sodobno ženo in dekleta.

Prizadevali se bomo, da bomo poročali o kulturnem življenju Slovencev v Italiji, matični domovini, v Avstriji in drugod, kjer žive in delujejo naši rojaki. Ohranili bomo Slovenski poldnevnik.

Veliko pozornost pa bomo posvečali leposlovju. Med nami rastejo tudi mladi besedni ustvarjalci, zato jim je naša revija odprta za vse prispevke, ki so toliko kvalitetni, da zaslužijo objavo. Sproti jim bomo tudi odgovarjali. Tisti, ki jim tokrat nismo odgovorili ali pa objavili prispevkov, naj oprostite in počakajo na naslednjo številko.

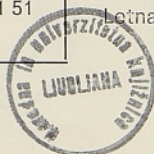
Natečaj za izvirno novelo je po številu prispevkov lepo uspel. Komisija jih že prebira in bomo morda lahko že prihodnjič povedali o uspehu kaj več.

Tisti del uredniškega odbora, ki mu je poverjeno gmotno vzdrževanje revije, ljubeznivo prosi vse naročnike, da bi čim prej poravnali naročnino in da bi po možnosti pridobili nove naročnike. Stroški v tiskarni so tako veliki, da bomo mogli revijo izdajati le s skupnim prizadevanjem.

Zato se priporočamo za vsestransko sodelovanje in pomoč. Kakor nam ni nikoli manjkalo poguma, tako tudi v novi letnik stopamo s polno mero optimizma.

Jože Peterlin

Posamezna številka Mladike stane 250 lir. Celoletna naročnina 2500 lir. Letna naročnina za Jugoslavijo 50 din. Letna naročnina za druge države je 6 US dolarjev ali enakovreden znesek v tuji valuti.

PD 905/1975

Marij Maver

RASTI IZ SVOJEGA

«Slovenci moremo do evropske in svetovne kulture samó, če ohranimo svojo kulturo, svojo književnost, svoj jezik. To je naravno in preprosto. Kje bi bila Evropa, kje bi bil svet, če bi noben narod ne ostal sebi zvest? Le kdor veruje vase, le kdor ohrani sebe, more koristiti tudi celoti, skupnosti. To ne velja samo za posameznika, marveč prav tako za narod. Jezik in književnost pa sta dva najpomembnejša dokumenta slehernega naroda. V ljubezni do lepe knjige, pisane v domačem jeziku, se torej razodeva, pogloblja in utrjuje tudi ljubezen do naroda in jezika.

Tako občečloveški vidik izobrazbe, etične rasti in umetniške vzgoje kakor tudi narodni vidik nam narekujejo poseben odnos do domače knjige, odnos, v katerem se izpopolnjujeta ljubezen in dolžnost. Dolžnost do domače knjige imamo nedvomno vsi, a te dolžnosti se more dejansko zavedeti le tisti, ki ima ljubezen. Ljubezen do resnice in lepote ter ljubezen do naroda je tista skrivna sila, ki nas priganja tudi k dolžnosti, da domačo knjigo dejansko podpiramo. A kako? Predvsem tako, da knjige ne le radi beremo, ampak tudi, kolikor je v naši moči, kupujemo. S tem namreč ustvarjamo materialne možnosti, brez katerih se duševna kultura v nobenem narodu ne more razvijati.

Književne kulture pa ne ustvarjajo samo pisatelji — ustvarjalci, ampak nastaja le ob skupnem sodelovanju vseh narodovih plasti, ob njihovi moralni podpori, ki se kaže v zanimanju in ljubezni, ter ob materialni podpori v obliki kupovanja knjig. Vsakdo bi se moral zavedati velike resnice, da kdor podpira domačo knjigo, soustvarja zgradbo slovenske književnosti, znanosti in umetnosti. Samo po sebi je umevno, da ta dolžnost zadeva v prvi vrsti izobražence ter vse tiste, ki jim socialni položaj omogoča, da se svoje velike dolžnosti do naroda in domače kulture ne samo zavedajo, marveč jo tudi dejansko izpolnjujejo.

A vsem enako velja klic:

Ljubimo in podpirajmo domačo knjigo!

Nesimo jo v življenje — našo slovensko knjigo — za setev naše prihodnosti! Pripravimo ji pot v misli in srca vsega naroda!«

Ta odlomek smo vzeli iz knjige Franceta Vodnika »Od obzorja do obzorja,« ki je izšla letos v redni zbirki Mohorjeve družbe v Celju. Lahko pa ga posplošimo in razširimo na ves naš tisk, tudi na naše zamejske revije in tednike. Naši bralci naj bi se nad temi vrsticami zamislili in potegnili svoje sklepe. Ali more res prav vsak naš rojak reči o sebi, da je storil svojo DOLŽNOST, da je občutil v sebi LJUBEZEN do slovenske knjige, da je soustvarjal zgradbo naše in vseslovenske književnosti, znanosti in umetnosti? Ko se ta ali oni pritožuje, da je naš tisk drag ali da je premalo zanimiv in pisan v primeri s kakim tujim bogatim tiskom, bi se morda moral vprašati, če ni tudi sam kriv tega, ker za svoj tisk premalo žrtvuje, ker ga ne podpira in ker ga premalo ljubi.

S to prvo številko letošnje Mladike, ki izhaja prav v mesecu tiska, vstopa naša revija v 17. leto življenja in je tako danes najstarejša revija v slovenskem zamejstvu v Italiji. Starejši od nje je le dijaški list Literarne vaje.

Mladiko smo začeli izdajati leta 1957 in od takrat je izšlo vsega skupaj 160 števil, kar znese 3200 strani. Če bi hoteli izdati samo skromno bibliografijo z imeni avtorjev in naslovi člankov, ki smo jih objavili, bi to nanese kar za lepo knjižico.

Vse to delo smo opravili zato, ker nikoli nismo dvomili v smiselnost svojega dela, ker nismo nikoli izgubili vere v trdoživost slovenskega življa v zamejstvu. Zato smo vedno radi žrtvovali čas in sredstva za pisanje, urejanje in razpošiljanje revije v slovenske domove. Prepričani smo bili, da se naše delo kljub vsemu izplača in smo zato doživeli tudi nemalo zadoščenj in priznanj, čeprav se z njimi nismo nikoli pobahali.

Ob vstopu v novi letnik prosimo vse naše bralce, naročnike, sodelavce in poverjenike, da nam tudi v naprej ostanejo zvesti in da nam pomagajo revijo ustvarjati, izboljševati in širiti.

Pridiga beneškega župnika o dobrem tisku

Jezus je v svojem pozemeljskem življenju samo učil in nič napisal; cerkev pa je že v začetku čutila, da je treba poleg govornih besede tudi pisati, tako da se Kristusov nauk in njegovo življenje preda poznejšim rodovom tudi v pisani besedi. Ko pa je človek odkril tisk, ga je cerkev začela takoj rabiti, tudi da bi naznaila resnice svoje vere, tako da moremo govoriti o katoliškem tisku, ki obsega knjige, revije, časopise, ki so v službi katoliške cerkve in njenega poslanstva. Zatorej so verski spisi in katoliški tisk tisti spisi in tisti tisk, ki v pisani besedi razpravljajo o verskih resnicah, zapovedih in o človeškem življenju ter pri tem izhajajo iz razodetega nauka Kristusovega, kakor se ta ohranja v cerkvi in kakor ga ta razlaga.

Če je v preteklih časih katoliški tisk igral važno vlogo, igra danes, bi rekel, glavno vlogo, ker se ne sme podcenjevati hudih groženj, ki izvirajo iz duhovnih tendenc našega časa: sekularizem, ateizem, materializem, ki izhaja iz blagostanja. Te grožnje valovijo okoli temeljev, na katerih stoji cerkev in brez katerih bi cerkev izgubila sama sebe: vprašanje o Bogu, o Kristusu, o veri, odrešitvi in zveličanju. Toda cerkvi je naloženo tudi, da se zavzema za pravo podobo človeka, da postane zagovornica človekovih pravic, človekove prihodnosti, da reši človeka tendenc, ki ga hočejo, ne da bi se tega zavedal, pretopiti v kolesje gospodarstva, ideologij, tehnike.

Katoliški tisk more pomagati, da naša vera postane vedno bolj zrela, trdna, tako da se izobrazujemo naprej, se informiramo in se razgledujemo, da rastemo in postajamo tisto, kar je rečeno o nas: dozorelo, k svobodi poklicano ljudstvo božje na poti skozi ta čas, katerega podoba in usoda je zaupana naši veri, upanju in ljubezni. Ne bodimo nedoletni, omahljivi otroci — nam pravi sv. Pavel — da nas ne bo zanašal vsak veter nauka, po volji varljivih in zvijačnih ljudi, ki zavajajo v zmoto. Vsi moramo dospeti do edinosti vere in spoznanja božjega Sinu, do stopnje popolnega človeka, do polne zrelosti, ki pristaja tem, ki so Kristusovi.

To je prva in glavna naloga katoliškega tiska.

Za nas Slovence pa imajo verski spisi in katoliški tisk še drugo posebno nalogo.

Prva slovenska knjiga, prva slovenska slovnica, prvi slovenski prevod, prvi slovenski časnik, prva slovenska povest — vse to je slovenski narod dobil iz duhovniških rok.

Da je pri Slovencih in posebno pri nas, v naši Benečiji, krščanstvo s svojimi verskimi spisi in s svojim katoliškim tiskom zvestobo narodu samo hranilo, dokazuje že delež posvečenih oseb, ki so soustvarjale našo narodno zavest in našo kulturo. To zvestobo narodu naš katoliški tisk tudi danes priporoča, ker je ta zvestoba predvsem nemogočost, da se kristjan odtegne božji volji, ki ga je vsadila na neki določen prostor, mu dala spregovoriti v določenem jeziku, ga zaznamovala z določenim zemeljskim genijem.

Dragi verniki, «ne živi človek samo od kruha, ampak od vsake besede, ki izhaja iz božjih ust».

Če je zaslužno, da smo usmiljeni do ubogih in revežev, da se zanimamo za napredek nerazvitih dežel, da smo pripravljene pomagati tistim, ki so lačni in žejni, se zavedajmo, da je enako važno, da pomagamo tistim, ki so lačni in žejni v duhu, ki so nerazviti v veri, ki imajo potrebo razsvetljenja in dobrega učila.

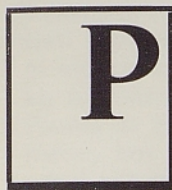
Zato podprimo, ljubimo, čitajmo, razširjajmo naše dobre časopise, naše slovenske knjige, naš slovenski verski tisk!

V vsako našo družino naj pride naš slovenski tisk, da utrdi našo krščansko vero in našo zvestobo do našega slovenskega naroda.

Naj živi in raste in blagoslov deli med nami in med vsemi našimi rojaki, doma in po vsem svetu, naša zdrava, dobra in lepa domača beseda.

(Iz radijske pridige Emilia Cenčiča, župnika v Gorenjem Tarbiju v Beneški Sloveniji. Po radiu je govoril v nedeljo, 28. januarja tega leta, ob dnevu tiska).

pesmi

Milena Merlak

OTROK NA KONCU SVETA

Ne maram na konec sveta,
tako lahko luna pade z neba,
tam je vroče, bojim se iti tja.

Ne, na konec sveta ne grem,
tam so hude bolezni doma,
kuga, prehlad in leden hlad.

Rad bi šel v Planetarij, ko bo noč,
tam bi videl Jupitra skozi teleskop,
Marsov satelit, Saturnov ognjeni obroč.

Vse zvezde na svetu bi videl rad,
kakšne barve so, kakšni strici tam žive.
Imajo tam tudi hiše, rakete in pse?

Ne maram na konec sveta,
Zemlja je okrogla, vrti se okoli osi.
Doma ostanem, konca sveta nikjer ni.

I.

Med samotno postajo in dolgo vasjo
je še dobršen kos puste poti,
uvideven oče z otrokom me povabi v avto;
vstopim, čeprav se mi nikamor ne mudi.

Ljudje se tarejo v čakalnici in na hodniku,
v mrtvašnico se ravno mudi zdravniku.

Na steni je ena sama velika, grobo naturalistična slika:
mladenič v belem plašču in pohotna smrt — okostnjak
se borita za golo žensko bujnega zdravja, ne za bolnika.

Zdravnika še ni! Ogledam si cerkev: dušo vasi.
Baročna notranjost, praznično okrašeni oltarji,
sveti trije kralji pred božjim hlevcem v stekleni omari.
Pokopališče okoli cerkve se razrašča na vse strani,
grobar težko zasaja lopato v zamrznjeno zemljo.
Mimo grem. Pozdraviva se. Komu koplje grob, ne izvem.

Na stari pošti sta prijazna uradnika sama za vse,
oba sta se iz svetovne vojske vrnila kot težka invalida,
eden je brez desne rokê, drugi brez desne nogê.

II.

Zdravniški pregled, višja kontrola, ozdravljenemu živce pomiri,
zdravnik za telesni in duševni blagor občanov skrbi:
»Ali zna vaš otrok dovolj nemško?« ma vpraša za slovo.
»Če je dvojezičen in doma govorita z njim slovensko samo.«
»Oh, gospod doktor, ni razloga za beljenje glavê,
saj šola je nemška, nemški sošolci, gramatika, knjige vse.«
izročava si pozdrave, za milostljivo, za moža, si stiskava rokê ...

III.

Po službenem času so prostori v zakajeni gostilni nabiti,
lovske trofeje, razpelo v kotu, popevka iz avtomata:
»Lepe deklice treba je ljubiti ...«

Gostilničarka, najprej nezaupljiva, potem radovedno prijazna mi pove,
da so danes v mrtvašnico pripeljali osemnajstletno dekle:
pijan voznik ga je povozil, ko je sredi ceste v temi stalo,
naslonjeno na kolo in s fantom na oknu kramljalo.
Devet tednov je menda v bolnici nezavestno ležalo.

»Lepe deklice treba je ljubiti ...«

Naglo popijem čaj z rumom. Lahko noč!
Avtobusne zveze ni več, do vlaka je še dolgo,
z zaljubljenim parom se odpeljem v noč ...

VRATA V NOVO LETO

I.

Najlaže odpremo prva vrata, vrata prvega dne
v praznično zasneženi novoletni dan,
za nami je veselo prečuta noč, Silvester preplesan.

Težje že odpremo druga vrata, vrata drugega dne,
ki je streznjen delavnik, kot so in bodo mnogi še.

Kaj nam tujec, Novo leto, za vrati prikriva, sprašujemo,
ko vanj zaupamo, načrtujemo, bežečega konja spet podkujemo!

II.

Za vrati se tešejo nove zibelke, stare popravljajo,
zveste in nezveste neveste se v predpustu belo napravljajo.

Hitro se na uradih zvrstijo poročni obredi,
počasi se ob pokopaliških zidovih pomikajo pogrebi.

Bodo vrata belo prepleskana, avtomatično vrtljiva, na nov način narejena,
bodo radioaktivna, vegasta, zaklenjena ali prestreljena?

Najlaže odpremo prva vrata, vrata prvega dne,
v praznično zasneženi novoletni dan,
za nami je veselo prečuta noč, Silvester preplesan.

novela

Bruna Pertot

V dolini resja

Jana Inku

Predragi! Pod večer je zaščeбетala taščica na travniku za hišo in sinica je zacingljala prav nad oknom. Prišla je iz krajev, kjer si ti. Tako. Zdaj bo vsak čas jesen in zima. Zato ti pišem. In še zato, ker mi ni dano spat. Popila sem uspavalni prašek, poskusila sem šteti ovce, pripovedujem si šolske pesmice na pamet in ... poslušam Efrema, kako smrči. O, ne moreš si predstavljati, kaj pomeni deset let presmrčanih noči, v brnečem, vseobvladujočem tonu, ki posrka vase vsak drug glas noči, šumenje vetra, lajež psa in topli murnčkov čričri ter oblastno vdira skozi stene hiše, tudi sem, v levo krilo, kjer sem si za silo uredila prenočišče; v oni mali sobi, veš, ki vabi na teraso in potem na vrt. Včasih me še kdaj zanese na Efremovo stran, da mu kot v prvih časih voščim lahko noč. A on že spi. Spi in smrči, smrči, smrči. Je res, da lega pozno, včasih zelo pozno in da ne pozna oddiha; pravzaprav ne pozna ničesar in nikogar več razen svojih računov, poslov in denarja. Ob takih trenutkih se zagledam vanj ter ga primerjam brnečemu računalniku. Vprašujem se, kje neki je zdaj njegova duša. Z njim vred pa brni vse, v enaki frekvenci: stekla v oknih in kristali lestencev in brni v meni vse do zadnjega vlakna, ko stečem po hodniku, in brnijo vrata, ki jih s treskom zaloputnem v noč. Onkraj njih pa ostaja dvajset mojih v nič izhlapelih let, dvajset let računov, denarja in kopičenja dragocenosti v to nesrečno hišo, o kateri danes vem, da je prekleta.

Odbilo je dve. Jaz pa sem budna, tako zelo budna, da vržem haljo nase, stečem zasopla tja vrh hriba, zavijem desno po Dolini resja in spet na levo mimo mlake: ležeč v mehki jesenskega odmiranja me čakaš ti. To je zgodnja popoldanska ura, tako tiha, kot da je umrl tudi veter, ki v tem kotu sicer nagaja bilkam in vejam tudi v avgustovski pripeki. Nisi sam: tvoj Tolovaj leži ob tebi, in ko me zagleda, me oplazi z dragocenim repom in privzdigne z mahom obložene šobe v svoj lep pasji nasmeh. Kako je mrcina srečna, da smo vsi trije zopet skupaj

in od same vzhičenosti plane ter namaka črne kodre v mlaki, da se vse cedi od njega.

Ležem poleg tebe v travo in oba sva tiho. V mlako sije luč z neba in jemlje vid. Ob tla udarjajo kostanji, ki jih veter obira z nevidno roko ter jih seje okoli naju. Nekoč je moral biti to kultiviran svet. A tega je bogve koliko rodov. Zdaj je tu blazinasta tesnina, kjer se v zeleni simbiozi prelivata še alpski in sredozemski svet. In ves ta svet se zliva skozi tvoje prste; ti veš, od kod in kam vse to: od kdaj je kamen, ki ga pestuješ na kolenih, in kdaj se je rodila plast nad najino glavo, ki se kaže kot načeta torta, s čopom divjih nageljov za okras. Poslušam te ležeč na hrbtu med bilkami in rastlinami, ljubosumna na domačnost, ki vlada med teboj in njimi: predstavljaš mi jih kar po vrsti: *Dianthus deltoides*, *Verbascum nigrum*, *Lonicera borealis* ... *centavrea* ... O, to si mi profesor! V tvoji centavreji ni nikoli sence črke. Je samo esenca duše: modra, kot je centavrea sama. Modra. To je gotovo barva duše. Duše, morja in neba, kjer se zbirajo oblaki, ki iz njih razbiraš smer, višino in kakšen se obeta dan.

Medtem se je predramil veter in riše po zalivu: temne proge so postale fjordi, svetlejšje pa so vode in tam na desni uganeva še Sočo, ki se izgublja v morje. Tolovaj se vrača s svojega pohoda, že zopet čofota po vodi in puli perje gosem, da se derejo kot obsedene in priključijo od ne vem kod gospodarja. Midva se potuhneva, Tolovaj se zna izmazati sam iz zagate, in ko razjarjeni možicelj izgine, nama primaha naproti, držeč v gobcu bel puhast čop. Oba sva tiho. Poskušam ščeбетati, tako da bi ti bil krajši čas. A vidim, da tega nimaš rad. Zvodila sem ti misli, ki so samo tvoje, in mi je, kot da sediš visoko nekje in gledaš na vse z vrtoglave višine. Čutim, da mi stiskaš roko, povleči me hočeš s seboj. A jaz sem zemska, preveč zemska, da ne morem vzleteti in plavati s teboj. Končno zvaбim tvoj pogled, da le sledi mojemu na morje tam spodaj, kjer sva ujela dva delfina. September: to je njihov čas. Srebrn lok, napet v luč in sonce — in zopet nič. In vselej le po dva in dva. Delfin ne more biti sam.

Morda sem, Inko, sama iz rodu delfinov, ko se mi zdi najbolj okrutno od vsega samota, v katero sem skočila, ko sem Efremu izrekla tisti svoj vseodločujoči da. Kje si bil takrat, da si molčal in si se delal, kakor da ti je vseeno, ko pa vseeno ti gotovo ni bilo. To danes vem. Poznal si Efrema vse bolje od mene. Poznal si mene, kot se jaz nisem nikoli. Zakaj mi nisi odprl oči, dokler je bil še čas. Zakaj zakaj zakaj! Ta zakaj si ponavljam vse večere, vidiš, in si ne vem izhoda. In vsak večer napasem misli tam na najinem hribu, kamor me tu in tam zares zanese, tja gor v zadnji konec, kjer so poleti buldožerji zasuli mlako in kjer je stekla cesta naravnost tam, kjer spi tvoj dobri stari Tolovaj? In vselej se mi zdi, da se njegova mala pasja duša še potepa tam med resjem in kostanji in da se bo zdaj zdaj prismejal izza cvetečnega bičja in zalajal.

Vidiš, zdajle čutim, da bom lahko zaspala. Tako mi je, kot da si mi blizu. Okna imam na stežaj odprta in veter je razgibal zavese ter jih nosi sem in tja po sobi kot velika napeta jadra in kot da bom zdaj zdaj zajadrjala s posteljo vred tja čez zelenje v mlečno morje mesečine. Jadraj z mano, ko boš to prebral.

Tvoja Jana

Inko Jani

Jana, preberi dobro, kar ti bom napisal. Ute je ljubosumna na Tvoje pisanje. Ne vem, kako da tega ne razumeš. Tako se litanijam o moji premajhni štipendiji, nekupljenem avtomobilu, plaščem, torbicam in kaj vem še čemu pridružujejo očitki glede Tvoje korespondence. Vsak dan mi z razprostrtimi rokami postreže s tem in pri kosilu in pri večerji in kmalu bo začela že zjutraj ob zajtrku. Vsa je že strupena. Vem, življenje ob meni ji ne more biti lahko. Nemalo me pomirjuje zavest, da je sama silila v to. Postarala pa se je predčasno in njeno srce postaja iz dneva v dan manjše in manjše, kmalu ga bo še samo za droben lešnik. Zato te prosim: ne zaostruj položaj. Tvoja pisma vselej stakne. Tako ali drugače. Potem pa grize sebe in mene, pa še otroke vmešava v to. Tega enostavno ne prenesem. Nočem je onesrečiti do kraja. Ne morem ji nuditi udobja, ki si ga deležna Ti, tudi vedno manj časa ji lahko posvečam, ker me delo v celoti zaposluje, pa tudi vem, da ji ni prav nič do tega. Zelo sva se odtujila. Saj sta ti in Efrem prava novoporočenca v primeri z nama. Sprva sem upal, da jo bom mogel polagoma vpeljati v skrivnosti narave, dasi ni kazala smisla za to, in da bom mogel v njeno prelepo telo vdahniti prav tako lepo dušo. Pikra in nedostopna je vselej hlepela drugam, v svet krzna, draguljev in svetovljanstva. Jaz ji tega nisem znal dati. Bi, ko bi mogel. Zato nočem povečevati njenega trpljenja s Tvojimi pismi, vsaj ne prepogosto. Tako se leta

in leta samo razhajava. Kdo bo na koncu izračunal razdaljo med nama? Saj nisva več mož in žena; sva samo še bitji, ki ju je slučaj (je bil mar slučaj?) prignal pod isto streho. Vendar jo za zdaj moram imeti rad. Ti ne veš, kako to gre, ko so vmes otroci. Rad bi, da bi razumela.

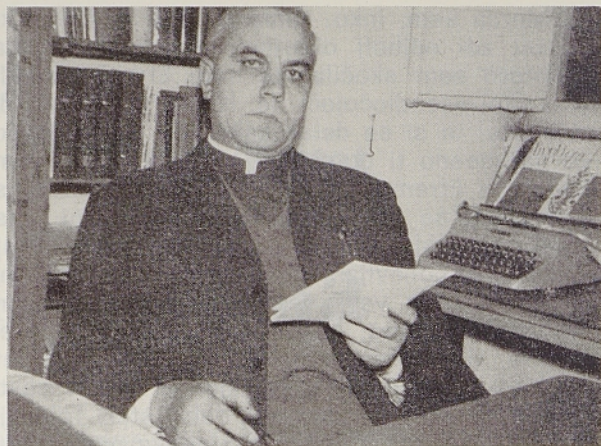
Pišem Ti v baru in v tem trenutku Ti zavidam pogled na svet, iz katerega sem izšel in ki še ves živi v meni. Dvajset let, Jana! Kar se mene tiče, število lahko potrojiš, toliko vsega je že šlo mimo mene. To je celo človeško življenje. Je mogoče, da si še vsa kot tedaj in rekel bi... skorajda lepša! Življenje se Te ni dotaknilo. Umišljaš si, da si prestala ne vem kaj. V resnici pestuješ sebe in svojo bolečino, ki ni... recimo namišljena, vsaj ne v celoti. In morda je prav tako. Morda bi Te življenje z veliko začetnico ugonobilo. Umišljaš si tudi, da bi bila ob meni srečna. Povem Ti: ne bi bila. Mogoče Efrem zares ni bil primeren zate. Vendar si do njega krivična. Da se Efrem ne ubija s svojimi računi, bi se mogla Ti bolj malo zatekati na tisti najin hrib. Medtem ko on v zimi in v mrazu požira kilometre avtoceste, si Ti ob kaminetu barvaš nohte in misliš še na Tolovaja, ki trohni že dvajset let in... name, ki že davno nisem tak kakor takrat. In veš, da tega ne bi smela. Da veš, kako se čutim starega, v sence sem bel, veliko bolj kot lani o novem letu. Vendar... Jana, zadela si. Tako kot znate samo ženske. Ti veš, da Te imam rad in s tem računaš. A Ti moraš svojo pot, jaz svojo. Si srečna, ko sem to priznal? Ne muči se. Jaz se ne mučim. Šestnajst ur dneva preživim v laboratoriju. Tako imam vsaj mir pred hišnimi skrbmi in Ute. Umišljam si, da bi Ti na njenem mestu delila z menoj zanimanje za moje kamenine in mi pomagala v vseh drobnarijah, ki bi jih Tvoja ženska potrpljivost urejala vse bolje od mene. Domov grede se ustavim za minuto v baru in te priključim, vso negovano, z lepo začrtanimi očmi, dišečo po sandalu in ženskih lepotilih. In s sabo mi prineseš vonj po zemlji in mokrih stezah, po morju in barki, ki sva z njo odhajala na lov preko zaliva. Ne veš, kako zarezže vate morje, ko ga nisi videl leto ali dve. Nad vse pa si včasih zaželim zelenja, samote in zraka. Vsa ta leta me mesto ni znalo prikleniti nase, ta džungla iz železa in betona, kjer uganeš letni čas samo iz izložb veleblagovnic.

Jana, vse bolj moram verjeti, da bova nekoč našla drugo mlako, ki je buldožerji še niso zasuli, nekoč, ko bosta Kristjan in Marjana že velika in ko me bo Ute dokončno vrgla iz svojega življenja. In... in ko bo Efrem izračunal, da je vajino življenje nemogoče. Takrat ne bova stara šestnajst, pa tudi ne več štirideset. A ne pozabi, da je marsikateri dan najlepši ob zatonu. Zato ne ostajaj punčka, ampak zori, zori, da Te bo čas našel pripravljeno, če bo kdaj prišel.

Tvoj Inko

Pogovor s prevajalcem Prešernovega Krsta Francetom Husujem

Bi nam hoteli povedati kaj o svojem življenju, mladosti, študijah?

— Rodil sem se na Proseku pri Trstu, torej na robu Krasa. V tej mali vasici sem preživel vsa svoja otroška leta; od nje sem se odtrgal, ko nisem bil niti dvanajst let star. Doma sem bil prvi med šestimi brati; po mojem odhodu v svet sta se rodili še dve sestri, ki sem ju prvič videl, ko sta bili že odrasli dekllici; — v cerkvi sem bil strežnik od sedmega leta naprej, — in ker je bil oče cerkovnik, sem skoraj vsako jutro ministriral. — Kot otroci drugih vaških družin sem bil tudi jaz dokaj let pastirček po naših gmajnah. V šoli, če sodim po spričevalih, sem napredoval precej dobro. Razen računstva me je zanimalo vse drugo; veselje sem imel za petje, za zgodovino in zemljepis in tudi za leposlovje. K petju me je navduševal zgled mojega očeta, ki je bil odličen tenor domačega cerkvenega zbora; za leposlovje me je vzpodbujala mama, preprosta vaška ženska, a s tankočutno dušo in do svojih zadnjih let neutešljiva bralka knjig, posebno naših pisateljev in pesnikov. Spominjam se, kako je zahtevala od mene, naj z njo govorim ne v dialektu, ampak v pravi slovenščini. Moji doma so bili naročeni na »Bogoljub«, na »Katoliške misijone« in knjige Mahorjeve družbe. Iz njih sem rad čital zgodbe in povesti, ki sem jih potem po svoje pripovedoval svojim mlajšim bralcem in prijateljem, z dodatki svoje precej žive domišljije.

Kaj je vplivalo na vaš vstop v red klaretincev? Bi nam hoteli kaj povedati o tem redu? Je v njem kaj Slovencev?

— Moj vstop v red klaretincev so odločili naš župnik, g. Aleksander Martelanc in moji starši. Zgled pobožnega in gorečega župnika je močno vplival name. V družini se je pogostoma govorilo o časti in sreči sina duhovnika in celo misijonarja. Maše za otroka, ki sem jih »opravljal«, ter pridigice o misijonarjih, vse to je potrdilo v starših prepričanje, da je to moj poklic. Po pogovorih s predstojnikom klaretincev v Trstu v Ulici S. Anastasio, s prijateljem s Proseka, z nekim drugim tovarišem istih let iz Trsta in z dvema drugima iz Tržiča, sem leta 1926 zapustil »svoj dom, svojo družino, svojo rodno zemljo« in se odpeljal daleč, v srednjo Italijo, v vas Antrodoco,

v osrčju goratih Abrucov, kjer so bili klaretinci dve leti prej odprli svoje malo semenišče.

Ustanovitelj reda je špansko-katalonski misijonar sv. Anton Marija KLARET. Ustanovil ga je l. 1849 in mu dal ime »Družba misijonarjev, sinov Brezmadežnega Marijinega srca«. Par mesecev po ustanovitvi je bil Klaret imenovan za nadškofa v S. Jakopu na Kubi in nato, kakih sedem let pozneje, ga je španska kraljica Izabella II izvolila za svojega spovednika. Družbi je dal največji polet soustanovitelj P. Jože Xifré, pod katerim se je razširila po Španiji, po Ameriki in po afriški celini s svojimi prvimi misijoni. V naše kraje so klaretinci prišli leta 1912., ker je imel tedanji general načrt prodreti ravno od tu v notranost avstrijskega cesarstva. Prva skupina bodočih Klaretincev, ki se je zbrala pri svetišču »Madonna Marcelliana« v Tržiču, je bila po večini sestavljena iz slovenskih fantov. Preselitev semenišča v Antrodoco se je izkazala v desetletjih za velik taktični pogrešek, ne samo za razširjenje družbe po slovanskih državah, ampak tudi za bodočnost družbe v Italiji. — Vstop slovenskih fantov se je sicer nadaljeval, a komaj osem jih je prišlo do duhovniškega posvečenja. Razmere za Slovence so bile precej žalostne. — V Družbi je danes sedem slovenskih patrov, pet študentov in pet bratov laikov. Slovenec je celo današnji general družbe, dr. P. Anton Legiša. Pred tremi leti so klaretinci sprejeli v Sloveniji Marijino svetišče v Novi Štifti pri Gornjem Gradu.

Kdaj in v kakšnih okoliščinah ste se začeli zanimati za slovensko kulturo?

— Zelo pozno: potem ko sem svoj materni jezik skoraj popolnoma pozabil. Red je bil strog. Celo nam otrokom ni bilo dovoljeno iti domov na počitnice. Jaz sem dobil dovoljenje za osemdnevni dopust komaj po šestnajstih letih; torej, ko sem bil že poltretje leto duhovnik. Po neki narebni logiki, da bi postali »misijonarsko razpoloženi«, so Slovence stalno in načrtoma pošiljali v Južno Italijo. Zgodilo se je včasih, da je kak predstojnik nasprotoval gojitvi našega jezika; izjema je bila, da nas je kdo k temu pozitivno vzpodbujal. Taka vzpodbuda nam je prišla od zunaj; od slovenskega duhovnika mons. Jožeta Miliča in od domačih družin. Moji so mi poslali letnike »Bogoljuba«

in dosti knjig Mohorjeve družbe. Mons. Milič pa je poslal svojemu bratu lepo količino knjig, med temi celega Jurčiča.

Iz tega semena je vzkli v meni radovednost in želja po temeljitem spoznanju slovenske kulture in še prej jezika, ki mi je bil postal tuj. S slovnico in slovarjem v roki sem prebral, kar mi je bilo mogoče doseči. Ta prevrat se je izvršil v letih bogoslovja: a ravno tedaj sem ostal edini Slovenec v italijansko-španskem miljeju. Iz naše vzgoje, ki je v tistih letih bila strogo aristotelско-tomistična (naš tekst v bogoslovju je bila *Summa Theologica* Akvinca), je bil vsak humanistični napredek čisto oseben. Pravih učiteljev v literarnih vedah nismo imeli. Nekaj humanističnega duha je prinesla v bogoslovnico večja skupina študentov iz Kolumbije, ki so morali zapustiti španske zavode in prišli končat svoje študije v Rim. Med njimi jih je dosti gojilo leposlovje in poezijo. Njihova radovednost o slovenski literaturi me je prisilila, da sem jim začel prevajati v prostem slogu najlepše lirske pesmi, ki so mi bile tedaj znane. Dal sem jim spoznati trohico naše kulture, saj več ne bi mogel; od njih pa sem temeljito spoznal španščino in največje španske in ameriške pisatelje in pesnike.

Ste se mogli globlje spoznati s slovensko literaturo? So vas mogoče kakšni ustvarjalci posebej pritegnili? Kateri in zakaj?

— Globlje sem spoznal našo literaturo šele potem, ko sem postal duhovnik. V Albanu sem spoznal nekaj slovenskih dijakov, ki so prišli v zavod Propaganda Fide po polomu jugoslovanske vojske in so tam nadaljevali svoje študije. To prijateljstvo mi je največ pomagalo do širšega spoznavanja slovenskih avtorjev, ker smo si drug drugemu posojali knjige. Od zdavnaj mi je bil drag naš Gregorčič; v njegovem duhu in stilu sem zložil nekaj domotožnih pesmi. Rad sem bral Jurčiča, Stritarja, Levstika in še kakega drugega; a večina pisateljev mi je bila znana le po imenu. Od doma sem dobival vedno nove knjige in tako sem prišel do Preglja, Meška, Finžgarja, Jalna; končno sem spoznal tudi Cankarja. Med pesniki sem se seznanil z Aškercem, Kettejem, Murnom in Župančičem.

Kakšni okoliščini se morate zahvaliti, da ste se posebej spoznali s Prešernom? Kaj vas je pri tem pesniku najbolj pritegnilo?

— Prešerna sem spoznal zelo pozno. Znane so mi bile le nekatere njegove pesmi. »Poezije« so mi prišle v roke komaj leta 1951., in tedaj sem spoznal veličino našega največjega pesnika. Žepna knjižica mi je sledila povsod, skupno s zbirkami Gregorčiča in Župančiča. Knjižica je bila kmalu polna listkov, na katere sem beležil poskuse raznih prevodov.

Na to, da sem začel misliti malo bolj resno na vlogo prevajalca, je vplivala okoliščina, da sem v tistih letih moral sprejeti vodstvo našega malega semenišča v Galbiate blizu Milana, kjer sem začel vzgajati peščico slovenskih fantov iz naših zamejskih krajev. Žal bi mi bilo, da bi bili oropani kulturnega bogastva svoje materinske, kakor sem bil jaz. Bil sem predstojnik, a moral sem ravnati z veliko opreznostjo, ker še vedno večini

ni šlo v možgane, kaj to pomeni za našo bodočnost v sosedni državi, in še manj, da je to zaščita neke naravne človeške pravice teh slovenskih fantov. Odkril sem podtalno gonjo zaradi te svoje iniciative. Komaj sem vcepil v mlada srca to ljubezen, ki se mi je zdela sveta, ko sem moral spet v Rim; po šestih letih v Rimu so me poslali v Palermo. Od dvanajstih slovenskih fantov ni ostal niti eden v družbi.

Zakaj ste se odločili za prevajanje »Krst pri Savici«, ki v estetskem pogledu ne predstavlja vrhunca Prešernovega ustvarjanja?

— Za »Krst pri Savici« sem se odločil čisto slučajno. V tistih letih so se precej omilile naše notranje zadeve. Prvič mi je bilo mogoče uporabiti nekaj tednov za počitnice doma in skočiti malo tudi v Slovenijo. Občevanje z ljudstvom in obisk lepih krajev v domovini ter nekaj subjektivnih razlogov v zvezi z raznarodovanjem slovenske zemlje me je navdušilo za nekaj obsežnejšega in pomembnejšega; tako sem se odločil za »Krst«. Na estetske poglede nisem mislil, ker sem malo poznal vlogo Prešerna v slovenski kulturi in zgodovini. Delo je šlo precej hitro izpod rok. V odlomkih prostega časa, ki sem ga ukradel dolžnostim dušnopastirstva, sem končal prevod l. 1954, in to ravno na dan, ko sem stopil v svoje 40. leto.

Italijanski prevajalec Quasimodo je pri svojih prevodih zavestno zavrgel avlično dikcijo italijanske klasične poezije. Za kakšno italijanščino ste se pri prevajanju Prešerna odločili Vi?

— Po vseh prejšnjih podatkih je očitno, da nisem strokovnjak in da sem se malo ukvarjal s teoretičnimi problemi leposlovcev in posebno prevajalcev. Skušal sem globoko občutiti tudi pesnike drugih jezikov, posebno španske avtorje, in jih prevesti v tisto italijanščino, ki sem se je naučil iz živega in od klasikov. Mislim, da sem pri svojem pesnikovanju in prevajalskem delu vedno ostal pod vplivom romantike, od Leopardija in Manzonia, pa tja do Pascolija. Če sem pri prepesnitvi Prešerna uporabil tu pa tam tudi izraze iz starejše klasične dobe, sem storil to namenoma in iz prepričanja, da se to strinja s »Krstom«, kot ga je čutil Prešeren — romantik in klasik svojega jezika.

Moje občudovanje za romantiko ni aprioristično. V njej vidim in občudujem ogromno vrednot na vseh poljih človeške delavnosti. V jedru je romantika zmeraj prepletena z idealnostjo in brez idealnosti ni resničnega napredka. Eksistencializem je dušecha in moreča filozofija. Človek mora vedno verjeti v nekaj, kar je nad njim, da se povzpne višje in da preseže vsakdanost in mediokriteto.

Po mnenju Benedetta Croceja je vsakršna poezija neprevledljiva. Vi pa ste imeli pogum, da ste se lotili celo ene najtežjih metričnih oblik, stance. Kaj pravite k temu?

— Del resnice je tudi v Crocejevih besedah. Če prevajalec prevaja, ker pozna svoj in tuj jezik, nam bo dal zveste prevode, a nič več; če pa je tudi pesnik, prevod postane prepesnitev in celo preustvaritev. Imel sem priliko primerjati prevode velikih italijanskih pesnikov iz raznih

jezikov, ki jih poznam in govorim: trdim, da večkrat nisem manj užival ob branju take pesmi v prevodu, kakor sem užival v originalu. Če bi bile Crocejeve besede neka estetska dogma, bi to pomenilo, da bi zaklad svetovne poezije ostal dostopen neki manjšini; pravzaprav ni zadosti, poznati tuj jezik, ampak je treba dojeti tudi dušo naroda in imeti v sebi vsaj trohico pesniške duše.

Zakaj sem se pri svojem prevajanju Prešerna odločil tudi za formalno zvestobo, sem povedal v »Spremnih besedi« svoje knjige. Na vprašanje bi odgovoril z drugim vprašanjem: kaj bi bil prevod »Krsta« v neki moderni nevezani obliki? Ali ni isto kakor klasična simfonija, uglasbena v stilu modernega jazza?

Kakšne vtise odnašate po stikih, ki ste jih te dni imeli v Ljubljani in v Trstu?

— Najboljše. Osebe in osebnosti, ki sem jih spoznal, so se mi zdele iskrene v svojem navdušenju in čestitanju za moje delo. Potrdile so v meni vero v prijateljstvo in v plodovitost sodelovanja, ki iz njega izhaja. Med vsemi se ne bom nikoli zadosti zahvalil dragemu prof. A. Slodnjaku. A tudi sodelovanje založb in njihovih predstavnikov me je ganilo. In še nekaj: v tej smeri moramo iskati vedno novih poti do pravega človekoljubja in bratovskih čustev, ki klijajo iz medsebojnega spoznavanja in spoštovanja vrlin sosednih narodov.

Kakšen vtis ste odnesli ob obisku domovine od slovenskega človeka in od njegove vernosti?

— Vsa moja potovanja v domovino so bila komaj izleti. Premalo sem se ustavljal in še manj občeval z ljudstvom, da bi mogel reči kaj tehtnega. Kot duhovnik, ki sem leta in leta deloval v najrazličnejših ambientih in slojih Italije, — sem se prepričal, da je slovenski človek kot »materia prima« ena najboljših mok za sprejem kvasa krščanskega nauka, z vsemi posledicami tega prekvašenja.

Pred leti ste objavili v italijanščini debel življenjepiš ustanovitelja vašega reda, sv. Antona M. Klareta. Ste v italijanščini napisali še kaj?

— Tisto delo je nastalo kar čez noč. Knjigo sem spisal v petih mesecih. Izbran sem bil za ta posel, ker predstojniki niso dobili drugega. Navduševala me je velika ljubezen do Klareta: on je bil moj duševni oče. Tiskal sem tudi v tri tisoč izvodih neko manjšo biografijo za isto priliko, in sicer, ko je bil proglašen za svetnika. Se-stavil sem nekaj nabožnih knjižic, sto in sto člankov za našo revijo »Messagero del Cuore di Maria« v desetih letih, ko sem bil prej njen sourednik in potem urednik. V njej sem objavil kot podlistek skoraj polovico prevoda Jurčičevega »Desetega brata«. Moral sem ga prekiniti, ker je pol ducata nestrpnost izvajalo pritisk na predstojnike, pod pretvezo, da je revija preveč »slava«. Očitek je prišel iz Trsta!

Priljubljen pa je za tisk tudi prevod Cankarjevih črtic o materi »Na svetem grobu« in precej obširen življenjepiš Antona Martina Slomška. V predalih pa tiči vse polno drugega gradiva in pesmi. Mislim, da bo edina luč, ki jo bodo zaljedale, tista, ki bo vzplamtela v trenutku, ko se bodo vrhile v prah in pepel.

Vas je natis vašega italijanskega Prešerna vzpodbudil, da bi nadaljevali svoje posredovalsko delo med dvema kulturama?

— Začasno sem pustil pri kraju vse druge načrte, da izpopolnim prevod Poezij, balad in sonetov. S soneti sem precej zadovoljen; a tudi ostale prepesnitve so dosegle neko že zadovoljivo točko. Po Prešernu bi rad zbral vse prevode in prepesnitve slovenske lirike in uredil malo antologijo. Seznam tistih, ki jih imam, vsebuje nad sto pesmi. Upajmo, da bo prišla tista pomlad, ko bo to cvetje vzcvetelo, ali tista jesen, ko bo ta grozdek slovenske lirike dozorel.

Rim, 6. 1. 1973.

POT DO SLAPA

**Bobnel je slap. Skoz temni gozd drvela
je hudourno v jezero Savica;
kot zaželi v tujini lastovica
pod krov, kjer prvič je zažvrgolela,**

**tako je duša mi zakoprnela
skozi stoletja v vek, ko Bogomila
je tod, po strmi stezi tej, hodila,
kot čista je ljubezen ji velela.**

**Vživel sem v duh se mladega junaka.
Začelo je srce viharno biti.
Kot da me k njej bi nesla želja vsaka,**

**se k roži blejski srcu je mudilo ...
Rohneč motor je sanj pretrgal niti:
v vsakdanjost me odneslo je vozilo.**

Franc Husu 1957

Okno v svet

V Vjetnamu si mir počasi in s težavo utira pot. Na Mednarodnem semaforu se je pokazala zelena luč za ta mir takrat, ko je Nixon potrkal na vrata v Pekingu in Moskvi in dosegel, da so Rusi in Kitajci, ki so doslej pihali na žerjavico, svetovali svojim severnovjetnamskim varovancem, naj sprejmejo ponujeno roko in se pobotajo. V Vjetnamu samem je zdaj velika zmeda. To ljudstvo je bilo leta in leta vajeno vojne in krvi, nasilja ter krivic. Prehod od desetletnega sovraštva k nenadnemu pobotanju in miru ni lahek. Mir bo nujno moral pomeniti kompromis, zakaj južni Vjetnam ni dosegel svojega namena, to je popolne neodvisnosti od komunističnega severnega Vjetnama, pa tudi severni Vjetnam ni uresničil z vojno tistega, za kar se je dvajset let boril: popolnega uničenja južnega Vjetnama in ustanovitve ene same komunistične vjetnamske države. Vsaka od obeh polovic bo odslej skušala doseči svoj namen po politični poti in iz tega bi se utegnila skotiti tretja vjetnamska vojna, ki bo seveda možna le, ako bo trikotnik Moskva - Peking - Washington kaj takšnega dopustil. Upajmo, da se to ne bo zgodilo, ampak da si bodo vsi Vjetnamci zavihali rokave in začeli obnavljati svojo izmučeno in skoro do tal porušeno domovino. Pri tem delu jim bo ostali svet gotovo rad pomagal.

* * *

Ko so na Bližnjem Vzhodu videli, da je nad Indokino prišla mavrica miru, so začeli gojiti upanje, da bo tudi tam nastopil kakšen Kissinger ali kdo drugi ter pričaral mir med Arabce in Jude. V Kairu čakajo na novo ameriško pobudo. Na jezo Palestincev, ki je delno razumljiva, saj so največja žrtev tamkajšnjih razmer, egiptovski predsednik Sadat ne rožlja več tako hrupno z orožjem, ampak skuša utrditi svoj osebni zrahljani politični položaj v državi, sicer pa čaka na obisk jordanskega kralja Huseina v Združenih državah, na pogajanja svojih odposlancev v Moskvi in na posredovanje drugih, zlasti sredozemskih držav. Morda je obisk italijanskega zunanjega ministra Medicija v Kairu pomenil važen člen v verigi tajnih diplomatskih poskusov za pomiritev na Bližnjem Vzhodu.

* * *

V Franciji bodo imeli kmalu parlamentarne volitve. To bodo prve volitve po De Gaulleu. Nastopajo tri skupine: v prvi so degolovci, ki jih vodi predsednik republike Pompidou, drugi so sredinski reformisti, ki jih vodita bivši krščanski demokrat Lecanuet in Servan Schreiber, tretji pa v novo ljudsko fronto združeni komunisti in socialisti, katere podpirajo še levičarski radikali. Nihče ne tvega prerokovanja, kakšen bo izid teh volitev. Zdaj imajo veliko večino degolovci, toda združena levica izkorišča nezadovoljnost, ki jih ni malo in bi, čeprav niso komunisti, utegnili glasovati za trojanskega konja, to je za združeno levico, v katerem se skrivajo komunisti, da

bi v Franciji odpravili svobodo ter uvedli diktaturo, ko bi čutili, da je napočila njihova ura. Ako bi degolovci ne dobili večine, bi Lecanuetova in Schreiberjeva sredina gotovo prej potegnila z njimi kot z levico, toda morala bi dobiti zadostno število poslancev. Predsednik Pompidou bi v primeru zmage levice lahko razpisal nove volitve, a to bi bila le skrajna možnost in to bi še bolj razburilo duhove. Izid francoskih volitev, naj bo takšen ali drugačen, bo zaradi svojega pomena gotovo pljuskal preko francoskih meja.

M. P.

Nam je prešlo oporečništvo v kri?

Slovenci se moramo kulturi zahvaliti, da smo iz ljudstva postali narod in kultura nas je sto let kot narod reševala. Zato je bilo in je še prav, da kulturo svojemu narodu uvrščamo med poglavitne vrednote. Posebno prav je to za majhen narod, kakršen smo, kajti kultura morda v največji meri izravnava razliko med velikimi in malimi narodi. Zato je dobro, da zlasti zamejski Slovenci ob Prešernovem dnevu proslavljamo svoj največji praznik. Zato visi nad mojo pisalno mizo v uradu tržaške občine Prešernova slika.

Toda v današnji zamejski stvarnosti se Slovenci ne smemo zadovoljiti samo s kulturnim udejstvom. Danes imamo možnost in zato moramo napraviti korak naprej. Delo za obstoj in razvoj našega naroda moramo prilagoditi novemu času, v katerem živimo. Kot subjekt moramo poseči na vsa področja družbenega življenja. Med sodobne, tudi manjšini dostopne oblike družbenega udejstvomjanja v korist naše narodne skupnosti, spada danes gotovo politično delo v najširšem pomenu besede. Politika pa niso le tista velika dejanja, ki odjeknejo v svetovnem tisku. Politika so tudi ali morda predvsem tista drobna vsakdanja dejanja političnih delavcev, ki jih nekoliko omalovaževalno imenujemo upravna dejanja. Zavedati se moramo namreč, da imamo tudi manjšinski Slovenci danes možnost, da prevzemamo politično administrativne funkcije, ki nam omogočajo ne le, da krojimo v določeni meri usodo lastne narodne skupnosti, temveč celotne skupnosti, v kateri živimo, torej tudi večinske.

Mislím, da to predstavlja emancipacijo naše narodne skupnosti, ki jo podcenjujemo, če se je sploh zavedamo. Smatram namreč, da se moramo Slovenci v zamejstvu otresti aprioristične opozicijske mentalitete, ki smo se je navzeli v desetletjih, ko nismo imeli dostopa do funkcij družbenega odločanja. Ne smemo namreč tarnati, da nam drugi krojijo usodo, da gre družbena stvarnost mimo nas ali morda celo proti nam, če se ne potrudimo v zadostni meri, da bi po svojih močeh vplivali na družbeno dogajanje.

Slovenci, ki smo se odločili za pot samostojnega političnega nastopa, se zavedamo težav, ki nas čakajo. Naš nasprotnik danes niso več sovražnikove puške, temveč naša lagodnost, pomanjkanje angažiranosti in požrtvovalnosti. Pomanjkanje nasilja je v nas odpravilo upor-

Rafko Dolhar

(dalje na 3. strani platnic)

Prešernovo izročilo

Iz jecljajočega pogovornega jezika je ustvaril naš knjižni pesniški jezik, v tedaj gluhi in neslovenski Ljubljani je z ozkim krogom prijateljev osnoval kulturno središče, v času, ko smo bili le Kranjci, Primorci, Korošci in Štajerci, je čutil in poudaril našo narodno enotnost in je uporabljal naziv Kranjci za vse Slovence,

njegov estetski literarni slog in slog njegovega kroga je dihal iz zbornika Čbelica in je tako brez vsakih zamud ohranjal raven tedanjih kulturnih revij v drugih jezikih,

s tankim posluhom za estetsko lepoto besede je pisal in izpovedoval v pesmih najgloblja in najiskrenejša doživetja in dvigal v pesništvu slovensko ime v evropske višine,

zaradi odločne in zavestne pripadnosti slovenstvu je propadel poskus spojitve slovenskega jezika z drugimi južnoslovanskimi govori, čeprav bi se njegove pesmi lahko tiskale v ponujenem jeziku v večji nakladi...

Tako je Prešeren ostal velikan v naši zgodovini in neizčrpen vir moči za duhovno in narodno rast. K njemu se vrača ves živi narod, ne oziraje se na državne meje, na razdalje, na ideologijo in vero. On je središče naše-ga poldnevnik.

Prešeren — slovenski izobraženec pred stotridese-timi leti!

In slovenski izobraženec danes?

Ali je Prešernov potomec prehodil stotrideset let zgodovine s pokončno glavo, v odpovedi in žrtvah, kot borec za svobodo, v službi resnice in pravice? Ali je postal za stotrideset let naprednejši?

Prešeren je ostal gospod kot Slovenec, čeprav ga je obdajalo obilje tuje gospode — bil je brez narodnega manjvrednostnega kompleksa,

ni ga plašilo majhno število, saj je bil skoraj glasnik v puščavi narodno zavednega izobraženstva,

njegov občevalni jezik je bil slovenski, čeprav so mesta na Slovenskem nemčurila v »gospokem« jeziku večinskega naroda,

ni zatajil slovenske krvi in svojega porekla za ceno osebne kariere in za ceno lagodnega življenja.

Kje je slovenski izobraženec danes ob takih in podobnih mislih v primerjavi s Prešernom?

Ko ga slavimo — nam istočasno izprašuje vest.

Ali nosimo Prešerna samo na praporu, v sencih tega imena pa se stremuško prerivamo za osebnim položajem — zlesti (sposobni in nesposobni) za stopničko više...

Prešeren izprašuje vest prav slovenskemu izobražencu danes in to onstran in tostran meje.

Jože Peterlin

Zahvalni dan

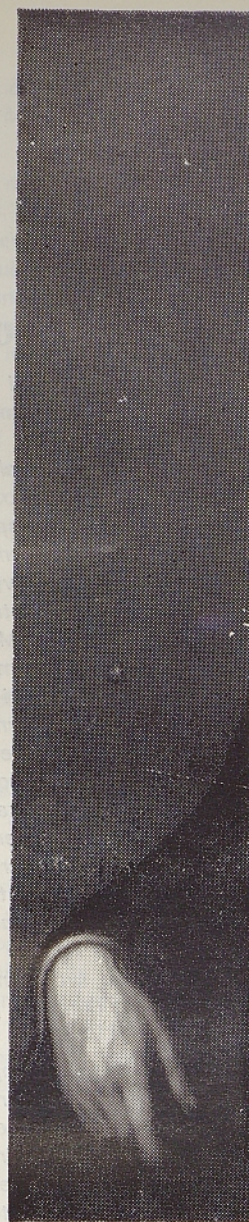
Če bi me kdo vprašal, kdaj sem dojel veličino Franceta Prešerna, bi znal odgovoriti s točnim datumom: 31. julija 1955. Sedel sem v veliki družbi ob mogočnem kresu v švicarskih hribih, približno tisoč metrov nad mestom Montreux ob Ženevskem jezeru. Bil je predvečer švicarskega državnega praznika in moja navzočnost je bila eno tistih srečnih naključij, ki se pripetijo mladim radovednim potepuhom. Zastave, kresovi in pesmi so dajali sugestiven okvir prazniku, ko je državna skupnost — za Slovenci po demokraciji najstarejša v Evropi — slavila obletnico svojega nacionalnega rojstva. Pomenek je bil temu primerno ubran. Pa me neki tujec — zdi se mi, da je bil Nizozemec — nenadoma vpraša: «Kdaj imate pa vi Slovenci svoj državni praznik? Vprašanje me je seveda zmedlo. Naj mu odgovorim, da jih imamo kar štiri: v Jugoslaviji enega, potem pa še po enega v Italiji, Avstriji in na Madžarskem? Treba bi bilo preveč

Ob Prešernovem dnevu se tega praznika spominjamo z dvema govoroma, ki se nam zdi, da izstopata iz okvira običajnih govorov. Gre za misli, ki jih je 12. februarja nanižal Jože Peterlin na interni Prešernovi proslavi v Društvu slovenskih izobražencev, in za celotni govor, ki ga je imel časnikar Saša Martelanc na Prešernovi proslavi v Finžgarjevem domu na Opčinah 18. februarja letos.

razlagati — kar sem pa kasneje vendar moral storiti. Pa se je pripadnik naroda, ki niti države nima, vendarle znašel. S prepričanjem sem odgovoril: «Naš državni praznik je 8. februarja». «Kaj pa se je za vas važnega zgodilo na ta dan?», je hotel vedeti tujec dalje. Odgovoril sem mu: «8. februarja je umrl naš največji pesnik. Leta 1849». Pa se je spet oglasil sobesednik: «Vi morate biti pa zares čuden narod, da ste si za glavni praznik izbrali pesnika, povrh pa še datum njegove smrti». In tako sem bil prisiljen povedati vse o nas. Iz tistega zunanega, tujega pogleda na slovenstvo se mi je dokončno odprl pogled na veličino človeka, katerega danes tukaj proslavljamo.

O Francetu Prešernu vam ne morem povedati ničesar takega, kar bi že vsi ne vedeli. Vse proslave za Prešernov dan so si v bistvu podobne in človeku res ne ostane drugega kot ponavljanje. Toda ponavlja se nazadnje vse, kar je v življenju bistvenega, od ljubezni pa do iskanja smislov in vrednot. Zato me tega ponavljanja ne bo sram, kot me ni sram vsak dan posebej opozarjati svoje najdražje domače na sonce in na sveži kruh.

In prav to je Prešeren za slovenski narod: SONCE in KRUH. Skratka, nekaj življenjsko potrebnega. Številni drugi narodi imajo svoje duhovne velikane včasih skoraj

bolj za slavo, da ne rečem celo za nakit. Prešernove zasluge za Slovence pa so take, da imamo do njega poleg ponosa predvsem še neko drugo čustvo: namreč **HVALEŽNOST**.

Prešeren nam je dal zvezek poezij, ki so se po svoji človeški globini in miselni genialnosti uvrstile na zlato knjižno polico vseh narodov vseh časov. To je bilo sicer njegovo zasebno, intimno dejanje. Toda istočasno se je s tem zgodilo še nekaj velikanskega: do tedaj neznani, zaničevani in okorni slovenščini je dal nenadoma blesk jezika, v katerem je moč izraziti tudi najrahljša čustva, tudi najudarnejše misli. Kako siromašen material je imel ta človek v svoji pesniški delavnici! Natisnjene slovenske literature je bilo do tedaj za skromen sežen; njegovi sodobniki so se sploh šele pripravili o tem, kakšen črkopis naj uporabljajo. Poleg tega je bila prav tedaj na kocki usoda slovenščine in s tem slovenstva, saj je nekaj sanjačev z Vrazom na čelu prišlo na dan z neverjetnim predlogom, naj bi vse skupaj kar likvidirali in se porazgubili v morju srbohrvaščine. Pri vsem tem pa je tuja okupacija Slovenije trajala tedaj že dolga stoletja. V taki, temi, zatchlosti in brezupnosti je nenadoma zablestel ustvarjalec svetovnega formata. Toda bil je diamant, ko sploh še ni bilo brusilcev; bil je pesem, ko so se imeli pevci šele roditi. Poleg tega je bil duhovni svetovljan

v času, ko je bila misel o človeški in narodni enakopravnosti in časti še na policijskem seznamu prepovedanih hazardnih iger. V takem času, s praznoto za seboj in s temo pred seboj, je Prešeren napisal Sonetni venec, Sonetje nesreče, Zdravico, Krst pri Savici. Si predstavljate, kako je moralo biti pri srcu zbeganemu meščanu ali skromnemu kmetu, ko je v prilogi tedanjega nemškega ljubljanskega lista nenadoma zagledal Sonetni venec, v taki slovenščini in s takim vsebinskim bogastvom? In kako so morali slovenski študentje po nemških gimnazijah med odmori z osuplostjo kazati drug drugemu **CBELICO** in v njej neverjetne verzice Zdravice?

S tem pa že prehajam k naši nacionalni hvaležnosti do Prešerna. Vsi smo si na jasnem, da smo v njem vedno gledali še nekaj več kot samo pesnika. Narod, ki je vedno živel pod tujimi vladarji in tujimi zastavami, narod, ki je ostal pri življenju ne po pravilih, marveč po izjemah, si je Prešerna izbral tudi za svojega očeta domovine. Postal mu je najvišja orientacijska točka, nekakšna vsota vsega, kar je pri drugih narodih porazdeljeno na več ljudi. Postal je glasnik vseh teženj nesuverenega naroda, vojskovodja v bojih za goli obstanek, budnik v vseh obdobjih teme in malodušja. V njegovi značajnosti, jasnosti in v njegovem ponosu smo črpali moč za vse «dni, nočem enake». Njegovi verzi so postali naša prva ustava, naša prva himna. Prešeren je tako postal vrhovna instanca in etični zakonik slovenskega naroda. Prav zaradi tega pa smo se v dobrem stoletju proslavili tudi velikokrat do njega pregrešili. Na Prešernove verzice in misli smo se sklicevali tudi v medsebojnih obračunavanjih in v vsakdanjih političnih homatijah. Marsikdaj je na kaki Prešernovi proslavi namesto pesnikove slike viselo na steni ogledalo: kdor je šel mimo, je lahko z zadoščenjem vzklikal: poglej no, kako mi je Prešeren podoben! Pa je zares **MOJ, NAŠ**, ne pa **NJIHOV!** Kaj vse je že moral Prešeren utemeljevati in upravičevati s svojimi večnostnimi verzici! Smemo upati, da se bo to kdaj končalo?

Saj je bil ta pesnik - voditelj vendar tako preprosto jasen. V kri nam je zapisal ljubezen do nas samih in spoštovanje do drugih. Zbudil nas je v zavest, da imamo — kot vsi narodi — pravico do svobodnega življenja, pa tudi vzvišeno dolžnost bratskega sožitja z drugimi. To je bila prva slovenska lekcija o mednarodnem prijateljstvu, seveda pod pogojem, da je obojestransko. Kdor citira kriticno «Žive naj vsi narodi», mora navajati tudi njeno izhodišče z verzice «Prost, kot je bil očevo, naprej naj bo Slovencev dom». Pravi svetovljan — in tak je bil naš pesnik — mora imeti najprej zelo jasne pojme o lastnem narodu. Internacjonalnost brez te osnove pa je samomor ali izdajstvo.

Kot sem že omenil na uvodu, se naše prešernovske svečanosti vsako leto zaustavljajo ne ob zibelki v Vrbi, marveč ob grobu v Kranju. In bolj ko razmišljam o tej čudni navadi, bolj se mi dozdeva, da je tako pravilno, Saj je bila vsa naša zgodovina en sam boj z nacionalno smrtjo. In ta misel na smrt nas kljub našemu individualnemu veselju, optimizmu in duhovitosti bolj spremlja kot misel na življenje. Tega se kot posamezniki ne zavedamo, toda naša narodna psiha in naš narodni značaj sta s to mislijo nevidno prežeta. Preveč je bilo «viharjev jeznih», preveč Ajdovskih gradcev, preveč bojišč pod vsemi uniformami, pa preveč Bazovic, Gramoznih jam, Auschwitzev in Kočevskih Rogov. Zato ni tako absurdno, da se prav na grobu klanjamo človeku, ki nas je nekoč vpisal v mednarodno matično knjigo živih.

Ob sklepu se vracam na izhodišče in znova poudarjam, da se naše glavno čustvo do Franceta Prešerna imenuje **HVALEŽNOST**. S Prešernom smo prišli do zavesti o naši enakovrednosti v svetu, prišli smo v Združene narode človeškega duha. In z njim gremo dalje po poti v našo usodo, ki ni bila nikoli tako svetla, da ne bi lahko bila še mnogo svetlejša. Po tej poti bomo stopali s Prešernovim upanjem v mednarodno bratstvo, z njegovo vero v moč svetlobe nad temo in z njegovo ljubeznijo do vsega, kar skriva v sebi zlahčna beseda **SLOVENSTVO**.

Saša Martelanc

Nekaj mladih tržaških študentov se nas je udeležilo zadnjega mladinskega srečanja v Assisiju, ki je potekalo od 29. decembra do 2. januarja. Na srečanju, ki ga je priredila Cittadella Cristiana, se je zbralo skoraj tisoč mladih iz cele Italije. Osrednje vprašanje, o katerem smo razpravljali, je bil problem človekove svobode. Svoja doživetja in nova spoznanja podajamo v obliki kratkih razmišljanj, katerih namen je opozarjati in istočasno seznanjati s problemi, ki tarejo današnji čas.

Vera, pot do svobode

Tista prva leta v svojem osnovnošolskem življenju so bila težko obdobje za mojo otroško vest. Spominjam se, da sem pred vsako spovedjo cele pol ure premišljevala o svojih grehah. Rasli in rasli so pred mano kot grozeč sovražnik. Danes pa, čeprav je mojih grehov več, tega ne doživljam tako kot nekoč. Na poti k vero vanju, ki naj bo veselo oznanilo, sem odkrila drugačne vrednote. Če je vera izpričevanje Kristusa, potem mora biti dobro-sila, ki ustvarja mimo vsega: mimo ovir, mimo nepopolnosti ljudi, mimo nepopolnosti nas samih. Greh je spremljevalec naše usode, katerega bolj kot z mislijo in notranjo muko premagujemo z dejanji. Najboljše kesanje je vztrajno delati to, kar je najteže, najbolj nemogoče.

Tako zlo ne postaja naša protisila. Kvečjemu ga primerjamo kupu snega, ki se taja, počasi, a vztrajno, pod soncem ljubezni in upanja.

Dosti je ljudi, ki več časa posvečajo zgražanju nad zlom ter morečim samoočitkom, kot pa delu za božje kraljestvo. Namesto da bi se osvobajali, ostajajo ujeti v svoji nesvobodi. To pa zato, ker ne vedo, kaj jih resnično usužnjuje.

Zavedati se, da nisi svoboden, je po eni strani težko in tesnobno, po drugi pa osrečujoče. Kajti v zavesti svoje ujetosti vedno znova spoznavamo neizmerne možnosti napredovanja, ki nam jih nudi vera v Kristusa. Bolj se zavedamo in rešujemo vseh vezi, bolj se bližamo svetlim obzorjem krščanskega čutenja.

Sámo me globoko presume vsakokrat, ko se mi posreči spoznati svojo zmoto in obenem začititi moč, s katero se bom lahko popravila; vsakokrat, ko si namesto mrzle besede izvabim na usta stavek ljubezni; vsakokrat, ko obidem maščevalnost, obup; vsakokrat, ko komu pomagam k pravici ali ko nekaj žrtvujem za svobodo tega, ki mi stoji ob strani.

Takrat mi je, kot da plane vame vesel mlad veter. Ne zdi se mi več, da sem vklenila v okove svoja slaba

nagnjenja, ampak da sem se samo prepustila pogumnemu, prostemu poletu, v katerega mi je pomagala božja dlan.

Kaj je teže in kaj je lepše kot biti svoboden v Kristusu!

Čutiti, kako padajo ograje nezaupanja okrog srca, kako nas zapušča žalostno samoljubje, kako odhaja hudo-bija, ki izgublja prostor. Zlo puščamo za seboj, ker smo se prepustili božjemu klicu. Greh je v duši, ki je polna upov, dobrih želja, ljubezni, porinjen ob rob. Dan za dnem čutimo, kako lega v nas mir. Kako ta veliki, slovesni mir vztraja ob nas tudi tedaj, ko grešimo, ker je močnejši od naših zablod.

In končno postaja Bog tisti, ki vse premaguje, ki je silnejši od krivic, od žalosti, od našega človeškega strahu.

Vera pa je tisto, kar se vsak dan na novo rojeva z mladim jutrom, kar nas osvobaja s svojo nadčloveško širino, kar nam polni srce s prostostjo, ki ni od tega sveta.

Vera postaja svoboda.

A. R.

Doživetje svobode

S pojmom svobode se srečujemo dan za dnem. Podobno je razpravljati o svobodi kristjana v Cerkvi, o svobodi zatiranih narodnih skupnosti, o svobodi modernega človeka sploh. Radi bi se sprostili in zaživel v vsej polnosti. Vendar ne pomislimo, da uresničitev tega ideala zahteva določen življenjski napor, da je še nekaj pred tem, brez česar ga ne moremo doseči.

Ta nekaj je dejstvo, da je svoboda podrejena zavestnemu osvobajanju sebe, je odkritje, ki sem ga mogla doživeti le na shodu v Assisiju, v duhu bratstva in sproščenosti daleč od zakrnelih struktur konzumistične družbe. V novem okolju, kjer mi je vsak dal čutiti, da me priznava tako kot sem, v vsem mojem bistvu, da me ne omejuje in da se lahko razbremenim, sem se soočila z neko, zame novo, resnico, ki ji je ime osvobajanje. Da sem mogla dojeti njeno globino, sem jo morala doživeti.

Vzdušje med mladimi kristjani v Assisiju je bilo popolno vzajemnega osvobajanja. Med nami je vladala neka duhovna bližina, pa čeprav se nismo poznali vsi. Vsak, ki si mu pogledal v oči, je imel srhico ljubezni zate. Zavest, da si s pogovori daljšamo drug drugemu proces notranje razbremenitve, nas je vodila v konstruktivne debate. Razmišljali smo, kako naj uresničimo osvoboditev človeka, in v resnici smo si z dejanji dokazovali, da je to mogoče.

Pojem osvobojanja, ki ga prej nisem zasledila v kopici običajnih parol in gesel, ki so že postala navada na raznih shodih in manifestacijah, se mi je razjasnil prav takrat. Človek hlasta po svobodi, lasti si jo na račun drugih. Bori se zanjo in v sebi nosi nevoščljivost, gnev in odpor. Njegov duh je utesnjen v veri lagodnega konformizma in tekmovalnosti. Težijo ga sovraštvo, maščevalnost, agonizem. Kako se more zahtevati svobodo, ki ni dar, ampak zavestna pridobitev? Pričakuje jo lahko šele tedaj, ko se bo rešil vse te maščevalne navlake, ko bo zaživel mirno duhovno življenje.

Sami pri sebi moramo doseči neko duševno uravnovešenost, svobodo misli in dejanj, obenem pa jo moramo krepiti z nesebičnostjo, z ljubeznijo do sočloveka. V procesu zavestnega osvobajanja naj nam bo človek cilj, ne sredstvo! Tako se bomo z ene strani s predanostjo bližnjemu razbremenili in dosegli notranji mir, z druge pa bomo oznanjali svetu z dejanji novo svobodo.

Kako si obetamo svobodo, če je nismo vredni, če je ne zmoremo?

M. A.

Socialno osvobajanje, konformizem in antiinstitucionalizem

Socialno nesvobodo človek večkrat sprejema nekako tako, kakor danes vdihuje okužen zrak. In vendar socialno osvobajanje ni kak upor proti utesnjujoči ujetosti v prostoru in času ali proti kakršnikoli naravni pogojenosti človeštva, temveč upor proti sužnosti, v katero vklepa človeka konec koncev človek sam. In ravno zato je socialno osvobajanje mogoče in smiselno.

Družbeno osvobajati človeka pomeni osvobajati ga iz ekonomskih in političnih struktur, v katerih kot socialno bitje nujno živi in ki mu večkrat otežujejo, če že ne onemogočajo, svobodno samouresničevanje.

Konformizem je najpogostejša oblika družbene nesvobode. V bistvu je prej podzavesten kot zavesten obup, nemo proglašanje in pristajanje na lastno nesvobodo. V današnji civilizaciji mas se javlja različno, npr. kot potrošništvo, erotizem ipd., a vedno v naravnost pošastnih razsežnostih. Konformist je bolj ali manj slepa in gluha igrača najrazličnejših manipulacij, robot, ki ga gre jemati v poštev le iz vidika proizvodnje in potrošnje.

Drugačna reakcija na posredno ali neposredno usužnjevanje struktur je skrajni antiinstitucionalizem, to je odklon usužnjevalnih struktur, ki se izrodi v odklon vsakršnih struktur. Ta pojav je mogoče psihološko zanimivejši od prejšnjega. Lahko bi ga imenovali historični infantilizem, ki se stalno izmika zavestnemu in odgovornemu spoprijemanju z resničnostjo. V današnjih dneh je nastal pravi mit levičarstva, ki je v bistvu le beg iz realnosti. Kakor lahko beremo v dnevnem časopisju, večje in manjše skupine, ki jih vodi sicer nek plemenit vzgib, silijo vedno bolj in bolj na levo, v neko imaginarno neokuženost izven struktur.

Jasno je, da je tako prvi kot drugi odgovor na socialno nesvobodo nepravilen. Družbeno osvobajanje človeka zahteva konkretno delovanje v svetu v smislu nenehnega izpopolnjevanja medčloveških struktur v obči blagor in proti zasebni koristi, kar često pomeni izbiro trpljenja, nomadstva. In trpljenje je končno izbira vseh tistih, ki jim ljubezen do bližnjega ni zgolj prazna beseda. Vernemu človeku, kristjanu, je tudi v družbenem osvobajanju človeka večer in nedosegljiv vzor ljubezni skrivnost križa, na katerem je umrl Bog človek v odrešenje človeštva.

mb

Novi programski ravnatelj slovenske radijske postaje v Trstu

S februarjem 1973 je nastopil mesto programskega ravnatelja na radiu Trst A dr. MATEJA POŠTOVAN. Doseđanji ravnatelj, ing. Boris Sancin je namreč odšel v pokoj.

Pozdravljamo dr. Mateja Poštovana na novem in odgovornem mestu. Po poklicu je časnikař z večletno izkušnjo, po študiju pa je pravnik. Pisal je številne razprave iz pravnega področja, pa tudi mnoge članke iz socialne in sociološke problematike. Morda je celo njegovo glavno zanimanje posvečeno prav socialnim vprašanjem. Pogosto je predaval študentom in izobražencem prav o tej problematiki.

Poleg tega, da ga odlikuje zelo lep jezik, kar pogosto pogrešamo pri časnikarjih, je dr. Poštovan razgledan in izobražen slovenski intelektualec in je prav na časnikarskem oddelku naše radijske postaje prispeval lep in zelo kvaliteten delež pri njeni rasti in pri poslanstvu objektivne informacije.

Prav ko je prevzel funkcijo ravnatelja, smo slišali, da so bile v celotnem RAI-u precejšnje redukcije pri denarnih prispevkih za programe in to tudi na naši postaji. Če držijo prve vesti, gre za črtanje skoro četrtnine novega sporeda. Upamo, da bo takoj v začetku novi ravnatelj znal prepričati glavno ravnateljstvo, da so take redukcije za tako postajo kot je naša, nekaj nemogočega. Takó črtanje denarnih sredstev se na kakih drugih sedežih, ki so povezani v vsedrjavni okvir, ne pozna, za našo samostojno postajo pa je to porazno. Gotovo bo tudi znal prepričati glavno ravnateljstvo, da kvaliteta postaje ne sme v veliki konkurenci radijskih postaj padati, ampak mora rasti.

Ni najbolj primerno, da ob pozdravu spominjamo na težave, ki se pojavljajo, gotovo pa te težave poudarijo važnost funkcije, ki jo je glavno ravnateljstvo RAI-a izročilo dr. Poštovanu.

Ko se spominjamo prizadevanj odhajajočega dr. Sancina in mu želimo tudi v pokoju mnogo osebnega zadovoljstva in miru, želimo, da bi nastopajoči ravnatelj z vsem pogumom delal v korist in zadovoljstvo Slovencev, ki so tako zelo navezani na našo radijsko postajo in da bi imel tudi vidne uspehe.

SPOZNANJE

Za posledicami prometne nesreče je Milan že tri tedne ležal v mestni bolnišnici s hudimi poškodbami na glavi. Šele tisti dan se je prvič zavedel, kaj se je bilo pravzaprav zgodilo z njim in kje je.

Vest, da je živ, in občutek, da globoko vdihuje hladen jutranji zrak, ki je prihajal skozi na stežaj odprto okno, je napolnila Milanovo srce z neskončno radostjo. V sobo je prihajal vonj po pomladi in Milan se je počutil srečnega. Celo ropot in trušč, ki sta prihajala z mestnih ulic, sta se mu zdela najlepši orkester in sta se prilegala njegovemu razpoloženju.

Bil je sicer še zelo zmeden in glava ga je močno bolela, vendar so se mu počasi začeli vračati v zavest znani obrazi. Najprej se je spomnil matere in očeta. Skušal si je predstavljati, kje tisti hip sta in kaj delata, pa je takoj odnehal, ker je vedel, da mama prav gotovo joče, oče pa jo tolaži, čeprav bi se tudi on najraje na glas razjokal. Očeta je Milan celo občudoval, ker ni bil slabič in je v življenju že marsikaj pretrpel. Imel pa je oba brezmejno rad.

Tedaj pa se je spomnil Neve, svoje zaročenke, deklice z nasmejanim, nežnim obrazom in kot nebo sinjimi očmi. Imela pa je tudi čudovito pšenično rumene lepe lase, ki so ji padali po hrbtu navzdol skozi do bokov. Bila je tako ljubka in še tako mlada. V svoji rdeči jopici in belem krilcu, ki ju je navadno nosila, je bila videti še mlajša in prikupnejša.

Pri srcu mu je postalo toplo, ko se je spomnil tistega lanskega pomladanskega dne, ko jo je bil spoznal v mali vasi, obdani od travnikov in vinogradov. Bilo je lepo sončno vreme, prav tako kot danes. Sprehajala sta se po vasi in skupaj opazovala že razcveteno drevje. Pripovedoval ji je o sebi, o svojem domu, o vsem, kar dela in kar ga zanima. S kakšnim velikim zanimanjem ga je poslušala!

Milan se je predramil iz sladkih spominov, zaželel si je, da bi bila spet ob njem.

Tedaj pa ga je zbolela glava in postalo mu je slabo. «Poškodbe so hude», je pomislil. «Morda bom umrl in je nikoli več ne bom videl. In kaj bo po smrti z menoj?» mu je prišlo na misel. «Kaj je sploh po smrti? Ali je še kaj onstran nje ali je res vse tisto o posmrtnem življenju, o čemer sem bil slišal kot otrok?»

Že dosti let ni več premišljeval o Bogu. Morda je komaj še verjel vanj in v posmrtno življenje Boga ni potreboval in zdelo se mu je poniževalno hoditi v cerkev. Skušal se je spomniti, kdaj je bil zadnjič pri maši, pa se ni mogel.

Vedel je samo, da je od tedaj že dolgo, zelo dolgo.

«Kaj pa, če Bog vendarle je?» Postalo ga je strah. Skušal je pozabiti na to misel, a mu ni uspelo.

Razmišljanje o Bogu in spomini na zaročenko so Milana zelo utrudili. Polagoma je začel dremati, zaspati pa ni mogel, ker so mu venomer prihajale na dan misli o posmrtnem življenju; vmes pa so se mu v krajših presledkih prikazovali prividi Nevinega ljubkega obraza in njenih bujnih rumenih las.

Končno pa je le zaspal in se ni prebudil vse do naslednjega dne, ko je spet začutil tisti mučni klic v sebi: ali bo ozdravel?

Počasi je odpiral oči in se začel premikati. Poizkusil je nekoliko dvigniti glavo, takrat pa je zagledal Nevo, ki je z rosnimi očmi sedela na robu njegove postelje in zasanjano zrla vanj. Milan jo je prijel za roko in se tako prepričal, da je res ob njem, kajti bilo je vse kot v sanjah. Neva ga je rahlo pobožala po obvezani glavi.

«Kako se počutiš? Ali ti je bolje?» ga je vprašala.

Ni je slišal. Spet je bil zamišljen. Ni se mogel znebiti misli na Boga. Oba sta molčala. Čez nekaj časa pa se ji je Milan nasmehnil in zašepetal: «Neva, toliko časa se že imava rada in govorila sva že o vseh mogočih rečeh, o Bogu pa nisva še nikoli govorila. Povej mi kaj o njem!»

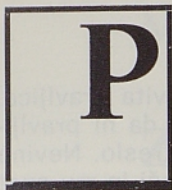
Neva se je začudila. Še nikoli je ni bil vprašal kaj takega. Ona je sicer že večkrat hotela spregovoriti o tem in tudi poizkušala, a on se je takemu pogovoru vselej izmaknil. Če je hotela začeti pogovor o veri, je hitro menjal pogovor in ga zasukal v šalo. Nevi je bilo pri tem tesno pri srcu, a upala je, da bo Milan le začutil potrebo po tem. To upanje jo je navdajalo vedno z novo močjo.

Sedaj je bila srečna, da je po tolikem času spet začutil potrebo, da spregovori o Bogu, ki je umrl na križu tudi zanj. Tudi zanj. Trdno je verjela v to.

Mehko mu je odgovorila. Dolgo sta se pogovarjala; pravila mu je o Bogu, kakor si ga je sama predstavljala. O tem, kako je postal čloř vek zaradi ljudi, ker jih ljubi, kako se je rodil v hlevu, med najrevnejšimi in živalmi, ki so ga grele; kako je učil, da je treba ljubiti bližnjega, ne pa sovražiti in mu zavidati, in kako je na križu umrl za nas, tretji dan pa od mrtvih vstal in tako premagal smrt.

Milan je strmel vanjo in nepremično poslušal (dalje na str. 16)

Jesse Owens

Vsak vrhunski ustvarjalec predstavlja po svoji naravi pravo izjemo. Tudi vrhunski športnik je svojevrsten umetnik, ustvarjalec. Kakšen je njegov značaj, katere so njegove odlike? Raziskovanje v tej smeri je težko, saj se prava osebnost vsakega človeka na zunaj kaže le v odtenkih. Če hočemo razumeti in se poglobiti v celoto in v smisel izrednega karakterja, moramo vzeti v poštev vse faktorje, še tako nepomembne malenkosti. Le tako bomo lahko zgradili veliki mozaik-osebnost, ki je sestavljen iz tisoč drobnih delcev.

Orisati lik športnika ni lahka stvar; posebno zato, ker je tako pisanje pogojeno od osebnih občutkov. Ker je pred nami novi letnik Mladike, sem sklenil, da bom skozi vse leto napolnil športno stran z galerijo atletskih asov, ki so nas znali navdušiti nekdanj, ali pa še danes poženejo velike mase ljudi v viharno izpričevanje veselja in navljanja. Lahko rečem, da so ti ljudje nekako naši življenjski tovariši in mislim, da jim moramo biti za to hvaležni.

S kom naj pravzaprav danes začnem? Ali s črnim bisrom nogometa Pelejem, ali z asom ringa Clayem, morda z legendarnim plavalcem Weissmullerjem, morda z Bikilo ali Mathewsom? Morda sem se prav zaradi nedavnih olimpijskih iger odločil za velikega in temnopoltega kralja atletike vseh časov, Jesseja Owensa.

Danes je v športnih krogih na dnevnem redu govorjenje o uporabi ameriških temnopoltnih atletov. Vsem je znano zakaj. Veliki razlog lahko strnemo v stavek, ki ga je na Tokijskih univerziadi izrekel ameriški reprezentant Tommy Smith: »Ne moremo dopustiti, da nas imajo en dan za heroje, ko moramo braniti ugled Združenih Držav na športnem polju, ker tega beli atleti sami ne zmorejo, ko so pa tekmovanja mimo, se zopet vrnemo v svojo težko realnost: v oči vseh smo le garjevi psi.«

Ko so že vztrajno govorili, da na olimpijadi v Mehiki ne bo nastopil noben ameriški temnopoltni atlet, se je vzdignil glas Jesseja Owensa. Pregovarjal je »svoje ljudi«, naj ne zagrešijo take napake. Tudi on se bori za velike pravice črncev, toda ne z bojkotom, ampak z aktivno prisotnostjo. Prav z osvojitvijo zlatih kolajin na olimpijskih igrah, so se črnici že v preteklosti postavili na isto raven kot belci. In kdo bi to lahko bolje vedel od Jesseja Owensa?

James Cleveland, to je namreč pravo ime Jesseja Owensa, je zdaj star 59 let. Njegov največji uspeh na športnem polju so seveda štiri zlata odličja, ki jih je osvojil na olimpijadi v Berlinu leta 1936. Jesse Owens je od tedaj kot gledalec prisostvoval vsem olimpijskim igram. Lani sem se v Münchnu seznanil z njim, in ga prosil, naj mi pove kaj več o tisti Olimpiadi.

V Berlinu je Owens postal osebni Hitlerjev sovražnik. Osvojil je namreč kar štiri kolajne in to na tisti olimpiadi, ki so si jo Nemci zamislili kot olimpiado nacizma, olimpiado, na kateri bodo lahko še enkrat dokazali premoč arijske rase. Owensova zmaga je bila dvojna: osvojil je štiri prva mesta, poleg tega je pa prisilil velikega diktatorja, da je s svojim spremstvom zapustil tribuno, saj na noben način ni hotel on podeliti kolajin in stisniti roko »umazanemu črncu«.

Z velikim ponosom se Owens spominja dneva, ko je osvojil svojo tretjo zlato kolajno. »Ogreval sem se dvajset minut pred skokom. Ogreval sem se s svojim tekmeccem Luzem Longom. Vedel sem, da ga moram premagati, jaz moram premagati njega. Kljub temu sva bila prijatelja, in prijatelja sva ostala tudi potem, kljub vsemu tistemu, kar se je zgodilo.« Toda vseh stotisoč Nemcev, ki je napolnilo olimpijski stadion, je hotelo, da mora zmagati Luz Long. Luz je bil vendar arijec, Jesse pa navaden zamorec iz Alabame. In poleg vsega je osvojil že dve prvi mesti v teku na 100 in 200 m. Vsi so vedeli, da je Owensov osebni rekord boljši od Longovega, vedeli so pa tudi, da pozna Long zelo dobro teren na brlinskem stadionu, Owensu pa ni bilo dovoljeno, da bi skakal pred tekmovanjem.

»Vem, da si je tudi Luz govoril, da mora na vsak način zmagati. Imel sem ga rad, ker se ob njem nikoli nisem čutil manjvrednega, a kljub temu sem moral zmagati. Mislil sem na navodila, ki mi jih je vedno dajal trener Larry Snyder, ki je bil edini, ki je verjel vame. Vedel sem, kako moram skočiti: med skokom morajo biti roke za telesom, jaz moram biti sključen, pasti moram na pete in se zadnji trenutek pognati s telesom naprej.« In ko je Jesse Owens res tako skočil, je publika za trenutek pozabila na barvo njegove kože in s hrupnim plaskanjem pozdravila olimpijskega zmagovalca. Prvi mu je čestital Luz Long, nato pa še ostali atleti. In tedaj je Hitler zapustil tribuno. Diktator je tokrat izgubil svojo prvo bitko proti narijskemu svetu. Vendar pa Owensu, zamorcu, ni segel v roko. Kolajne je podelil njegov namestnik.

Jesse Owens je bil iz revne družine. Hotel je študirati, in se je moral zato na univerzi preživljati na svojevrsten način: popravljal je čevlje, čistil ulice, pomagal v hiši bogate gospode. Zelo pomemben je bil zanj dan, ko je na univerzi spoznal Larryja Snyderja. Ta mu je preskrbel štipendijo in od takrat je Jesse pod njegovim vodstvom začel trenirati. Prišel je tako dan tekmovanja med desetimi glavnimi ameriškiimi univerzami, in Owens je nastopil za svojo šolo. Zmagal je v teku na 100 in 200 jard, 220 jard z zaprekami in v skoku v daljino. Postal je slaven v vsej Ameriki in po zmagah v Berlinu so vsi pisali o njem kot o največjem atletu vseh časov. Vabili so ga na mitinge in razna tekmovanja v najrazličnejše kraje sveta.

Toda nekega dne je bilo Jesseju Owensu dovolj vsega: čeprav je v Berlinu pravzaprav premagal Hitlerja, so se mu v Ameriki oddolžili z vse premajhno nagrado: dobili so mu službo črncev, in s plačo ni mogel plačevati niti univerzitetnih taks. Ko se je vrnil iz Berlina, je bil Jesse Owens srečen, ker je zmagal v tisti borbi za bratstvo med narodi, proti rasizmu, ker je dokazal, da nima barva kože na človeka nobene važnosti, da je važno le tisto, kar človek velja. In v njegovi domovini ljudje niso mogli

JESSE OWENS

(nadaljevanje s prejšnje strani)

pozabiti, da je on le zamorec. Ni in ni mogel dobiti ustrezne službe, celo njegov trener in veliki prijatelj mu ni mogel preškrbeti ponovne štipendije. In Jesse Owens je sklenil, da bo postal profesionalca.

Nastopal je v cirkusih, začel se je ukvarjati s kolesarstvom, postavil je nekaj novih svetovnih rekordov, živel je v karavanah, ki so krožile po Združenih državah, tudi on je nastopal z motociklisti. Treniral je kot pred berlinsko Olimpiado, le s to razliko, da je sedaj treniral in tekmoval za denar, zato, da bi končal univerzo. In ko je končno uspešno opravil tudi zadnji izpit, je spoznal, da je bolje, če šport definitivno opusti. Ljubil je atletiko in ves šport, in vendar je moral nehati z aktivnim tekmovanjem, da ga ne bi zasovražili. Začel je predavati o športu in kot gledalec je bil na vseh poznejših olimpijskih igrah.

V Münchnu so ga lani vprašali ali se je problem rasizma od leta 1936 do danes kaj spremenil. Odgovoril je: »Stališče belcev je še vedno isto. Spremenili smo se mi sami. Pred leti smo bili mi vsi le revni črnci, ki smo se sramovali barve svoje kože. In to je bila tudi naša velika krivda.«

Ivan Peterlin

VLADIMIR KOS, TOKYO

Štiri pisma iz pristanišča. In na prehodu

SEPTEMBRA, OKTOBRU.

Šele zdaj
z zaprtimi očmi držim zlató
dreves
pri Junction nedeljo popoldne.
Ah, koliko let je tega?
In koliko milj je do tja?
Ker listje še zmeraj šumi
v Junction Leix.

In hišice se stiskajo k postaji
irsko trmasto dolge močvare;
na progi premikajo čas v steklenkah,
oprezno, počasi,
z zvonom s polj v Port Arlington.

Šele zdaj;
ko kamnate meglé okrog srca stoje
na tokijsko goste načine;
morjé ekstremitov šumi;
in zrak je poln
krstne soli
brez večno živečih besed.

OKTOBRA, NOVEMBRU.

Kaj se je zgodilo nad tračnic križiščem
med soncem in vetrom
v ckraju tisoč (tesnih) bivališč?

Meni, s srcem štiridesetih jeseni, se zdi,
da je zemlja med njima
vdela zadnji cvet v lasé.

Krogom jat golobov tangente peruti.
Bo sonce? Bo veter? Bo hlad
dobil drhtečih ust poljub?

SPOZNANJE

(nadaljevanje s 14. strani)

šal. Zdelo se mu je vse kot čudovita pravljica, polna tolažbe, obenem pa je čutil, da ni pravljica. Pregloboko ga je ganilo in pretreslo. Nevino pripovedovanje mu je vtilo nove moči in mu spet prebudilo veselje do življenja. Začutil je, da bi rad živel. Toda rad bi zaživel boljše življenje. Nekaj v njem mu je pravilo, da bo prav gotovo ozdravel. Bog mu bo pomagal. Kako milo in tolažljivo, je pomislil: «Bog mi bo pomagal!» «Kako, da nisem tega nikoli prej pomislil? Kako, da sem mogel biti tako neobčutljiv za to? Ali sem bil vedno samo tako močno prezaposlen z vsem drugim, da nisem utegnil začutiti potrebe po Bogu?»

«Ko bom zdrav odhajal od tod, bom stopil v cerkev in se zahvalil Bogu, da sem ga spet začutil ob sebi,» je razmišljal. Stisnil je Nevino roko. Ona je začutila, da ji je hvaležen, in je bila srečna.

Spet sta umolknila, v sobi pa je vonjalo po pomladi.

III.

NOVEMBRA, DECEMBRU.

Oči kaznilnice,
kosti železnice,
rokavi tržnice
v megli.

Tako spokojno
morjé ponudi skodelico čaja.
In jutro v belem plašču strokovnjakov
sreba čaj.

Skoz dima trave.
S svinčnikom iz sonca predpiše
up
na beležko oblakov.

IV.

DECEMBRA. PRAV ZADNJEMU DNEVU LETA.

Najbrž ne bo, tudi letos,
prostora za tri
v gostišču.

Najbrž bo komaj za dete
z božanskim smehljajem
prostosti.

Toliko mož in žena
si želi sánjanja,
v hotelih.

Toda na starega leta obzorju
le trudna ladja —
dimnik in lučka in jambor —

potuje
poševno
naprej.

ZAMEJSKA IN ZDOMSKA

LITERATURA (nadaljevanje)

ALEKSIJ PREGARC

Rodil se je leta 1936 v Ricmanjih pri Trstu ter obiskoval realno gimnazijo in triletno igralsko šolo pri Slovenskem narodnem gledališču v Trstu. Od 1958 do 1961 je bil član Radijskega odra, nato je odšel v Ljubljano in tam odigral vrsto vlog pri tamkašnjih poklicnih gledališčih. Od 1964 do 1969 je bil vodilni igravec v Novi Gorici, v Gorici pa je vodil igralsko šolo Slovenske katoliške prosvete. Posvetil se je tudi režiji in med drugim zrežiral »Balado o trobenti in oblaku« Cirila Kosmača pri Slovenskem amaterskem gledališču v Trstu (1972). Zdaj živi doma.

Pregarc je pesnik, pisatelj, dramatik in gledališki kritik. Pesniti je začel leta 1958 in njegove pesmi so izšle v Mladiki, Demokraciji, Primorskem dnevniku, Razgledih, Kapljah, Srečanjih, Zalivu in Obali. Vsega je izdal kakih tri-deset pesmi, med katerimi so značilnejše: **Utrujenost, Sprehod po zvezdah, Materino pismo, Sožitje, Depresija, Agorija ob pritrkavanju na vasi, Ecce Homo, Beg, Balada o krvavi dojljici, Ozemlje ob meji, Molitev za slepično globel domovine, Ljubezen za Lauro, Pesem mladine**, idr. Nekatere pesmi so prebrali na radiu v Trstu, Ljubljani in Kopru.

V pesmih poje Pregarc o težavah in zmedah sodobnega življenja, o stiski zamejskega človeka, mrzlično išče odgovore na pereča vprašanja, toda odgovorov navadno ni, zato se pesmi spreminjajo v obtožbe in proteste. Vse pesmi so oblikovno modernistične, v slogu kakega Pučnika ali Zagoričnika, zato malo komunikativne, besede neizbrane, toda iz posameznih primer je čutiti, da bi Pregarc bolje uspel, če bi hodil po zložnejši poti.

Napisal je nekaj novel za radio: **Zmagoslavje gospe Marije** (nagrada RAI Trst A za 1965, izšla v Srečanjih), **En dan življenja pri Kurentovih, Praznik sonca v Proseku, Kruta negotovost** (izšla v Primorskem dnevniku), **Vozilo izven kataloga, Dekle iz ulice Donota**.

Izmed dram so važnejše: **Rudi, moj Rudi**, radijska drama v enem dejanju (odkupil radio Trst A na nagradnem natečaju 1968), **Slovenski Baragov oratorij** (premiéra 1969 v Katoliškem domu v Gorici), **Hoja za naprednimi častmi** (prizori iz življenja sv. Cirila in Metodija, predstava februarja 1970 v Katoliškem domu v Gorici, poročilo: Katoliški glas, XXII., št. 8, 19, februarja 1970.-jk), **Razpetost**, radijska kriminalka v enem dejanju (1970), **Zelena vstaja**, radijska drama v dveh delih (1971), **Spone**, radijska drama v enem dejanju (1971), **On, ona in drugi**, humoristična nadaljevanka v 13 epizodah (RTV Koper 1972).

V igrarh rešuje sodobne probleme življenja, dobro označuje ljudi, spretno izkorišča tehnične pripomočke pri izvedbi.

Pregarc je sodelavec goriških Srečanj, kamor pošilja aktualne članke, z gledališkimi kritikami in poročili pa sodeluje v Primorskih novicah, v Obali, urejal je Gledališki list v Novi Gorici itd.

Pregarc deluje na različnih toriščih, zato se ne more poglobljati v posamezne vrste ter ne dosega tiste-ga uspeha, do katerega bi s svojo sposobnostjo in razgledanostjo lahko prišel. Na vsak način pa bi bil čas, da bi izšla knjiga njegovih pesmi in proze.

LJUBKA ŠORLI

Ljubka Šorlijeva je morala 45 let ustvarjati pesmi, da je prišla do prve samostojne pesniške zbirke, ki je »istočasno pa že njeno izbrano delo«, kakor piše v uvodu v njene Izbrane pesmi Marijan Breclj. Tudi to spada k usodi pesnika narodne manjšine!

Šorlijeva se je rodila 1910 v Tolminu. Med prvo svetovno vojno se je njena družina zatekla na Jesenice in tu je obiskovala osnovno šolo; dokončala jo je v Tolminu (1916-20), za njo še meščansko šolo, v Gorici pa trgovsko (1925). Med leti 1925 do 1933 je živela v Tolminu, delovala v dijaških ilegalnih organizacijah, vodila pevski zbor deklic in zadnje dve leti nadomeščala organista. Tedaj je začela zlagati pesmi in prvo — **Naš božič** — je priobčila v rokopisnem listu Soča. Leta 1933 se je poročila z znanim pevovodjem in skladateljem Lojzutom Bratužem, toda po treh letih skupnega življenja so ga fašisti zaprli in mu dali piti umazanega olja, da je po hudem trpljenju 17. febr. 1937 umrl. Ostala sta ji otroka Lojzka in Andrej. Vrnila se je v Tolmin (do 1946), vmes pa je bila zaprta v Trstu in Zdravščini. Leta 1944 je opravila v Tolminu učiteljski tečaj in začela poučevati, leta 1947 je napravila v Gorici še učiteljsko maturo in nadaljuje s poučevanjem.

Pesmi je priobčevala po zamejskih in zdomskih revijah, časopisih in koledarjih, več jih je prišlo v šolske čitanke, mnogo so jih uglasbili. Do zdaj je izdala v samozaložbi v bibliofilski izdaji sonetni venec z naslovom **Venec spominčic možu na grob** (Gorica, 1957), posvečen možu (moje poročilo v Mladiki, XII., 1968, št. 8, 141). Decembra 1972 pa so izšle pri Goriški Mohorjevi družbi kot redna knjiga njene IZBRANE PEMI (Gorica 1973, strani 175). Pesmi izbral, uredil, spremno besedo napisal in bibliografijo sestavil Marijan Breclj. Šorlijeva je posvetila knjigo »hčerki Lojzki in sinu Andreju«, Breclj pa svoj delež pri knjigi »moji mami Mimi Stanččevi, Tolminki z Vrsnega«.

V knjigi je 89 pesmi, med njimi sta dva sonetna venca; razporejene so v štiri oddelke.

V prvem oddelku so ljubezenske pesmi, ki so sprva silno rahle, neosebne, povezane z naravo, tragične, da jih pravzaprav ne moremo šteti med pravo ljubezensko liriko. Šele ko spozna bodočega moža, zavzame ljubezen osrednje mesto in tedaj ji privrejo iz srca verzi, v katerih poje, kako med jesenskim cvetjem »šla nasproti sva neznani sreči«. Ta sreča pa je bila kratkotrajna, že je tu sonetni venec **Ti in jaz** in tri leta življenja (že omenjeni Venec spominčic možu na grob). Venec je pretresljiva izpoved mlade žene, saj so ji v cvetu let iztrgali moža, ki ji je bil izpolnitev dekliških sanj, opora v življenju in kot umetnik mentor pri ustvarjanju. Čustva so globoka, iskrena in tako bogata, da napolnjujejo ves venec, a tako plemenita in človečanska, da ne obtožujejo nikogar, samo zlo kot tako. Pri vsej bolečini pa ne misli le nase, ampak na vse svoje rojake, ki so bili pred vojno »vkvovani v molk«, a tudi po vojni »pravnico še in še teže okovi« (od 9. do 12. soneta). Ljubezenska pesem do moža se nadaljuje spet po vojni in zraste v širino in globino. Marijan Breclj jo takole označuje: »Šele tu si je mogoče ustvariti pravo veličino in lepoto te ljubezni dveh duš, ki nista bili le druga druge vredni po tisti osnovni lepoti vsakega člove-

škega bitja, temveč še posebej, ker ju je združeval na višji ravni status umetništva; moževno skladateljstvo, glasbeno in pevovodsko delo ter ženino pesnjenje... Ta njena ljubezenska pesem, ki se še desetletja po smrti ljubezenskega tovariša, rekel bi, skoraj enako živo napaja ob ljubezenskem studencu, je za slovensko literaturo gotovo edinstvena.

Drugi oddelek je sestavljen iz **Tolminskih** (10) in **Goriških** (6) **motivov**. Opeva tolminsko zemljo spomladi in poleti in kraje okrog Tolmina, znane tudi iz kmečkih uporov. Pesmi so polne naravne lepote, planinske in ravniške, sredi nje pa se vije Tolminka: »S srebrno nitko sonce je žareče / v Tolminko rož natkalo brez števila«. Pesnična duša se navdihuje ob tej naravi: »Gledajo moje oči to lepoto, / napaja ob njej se mi duša.« In spet: »Zemljica tolminska, Bog te živi! / V tebi viri so neusahljivi, / ki ob njih napaja se srce.« Goriški motivi dopolnjujejo podobo Tolminske s svojevrstno lepoto, s češnjem cvetjem in vinogradi: »Moja duša se potaplja / v to prelest, v ta čar — / kakor češnjev cvet bi pila / sonca topli žar«. Toda to lepoto trga »čudna meja«, v Gorici na Travniku pa se sv. Ignacij čudi: »Še vedno v vrstah, Gradniki, Kobali? / Ne bo li kanca tej turbobni četi?».

Tretji oddelek je najdaljši (38 pesmi in sonetni venec materi) in najbolj slovenski, ker je v njem glasnica vseh primorskih rojakov pod Italijo, njihovega trpljenja pod fašizmom in med zadnjo vojno. Impresije iz narave so melanholične, v njih prevladujejo jesenske barve, med cveticami astre: »Tam v vrtu za hišo / so astre zacvele / in težko so vplele / v nas misel jeseni«. Osebni bolečini se pridružuje še narodna, ki je tako silna, da bi pesnica rada padla v nemirne Sočine valove »in z njimi bi v svet razkričala / vso bol, vse uboštvo, gorje / ki muči nas, bije in žge«. V naše duše »črne sence bežijo«, »mi pa molčimo, se dvigamo in borimo«. Obupana toži: »Vse samo strup nam je, vse bolečina, / Mine dan. S strahom že drugega čakamo... / Srta so srca nam, v dušah praznina. / Kje naše sonce je? Kje je svoboda?« Ljudje odhajajo v pregnanstva, v ječe, tudi Šorlijeva. Razbesnela se je vojna vihra: »Kamenja kup in zrušeni zidovi / o dneh strahote pričajo popotnim«. Koliko solza in strupa je in Soči! »Njen tek težak je kakor mrtva skala / in vode grenke ko pelina kupa.« Padle so bazoviške žrtve, padlo sedem talcev iz Poljubina, »nekje v gorah ves zapuščen / samoten križ stoji«. Toda tudi hudi časi so prešli: »Spet se čez polje, kakor pesem ptice, / glasijo zvoki naše govorice, / ki nam molitev je in vrisk in jok.« V ciklu **Med dragimi starimi stvarmi** se ljubko pogovarja s hčerko in sinom in obnavlja njuna otroška leta. Oddelek se zaključuje s sonetnim vencem **Neizpovedana ljubezen**, z akrostihom Tebi, moja mamica. V njem prepričljivo opeva materino smrt in svojo ljubezen do nje, istočasno pa tudi težave modernega sveta: »V poštenju vsi so zagrenjeni, / ki tu z Jernejem iščemo pravico, / ki dvignjene glavé trpe krivico.« Govori tudi o materah, »ki tla slovenska z znojem so pojile / in težo ječ in taborišč nosile / za rod razbičani, za dom teptani. / Kdo vrste nepregledne skoz stoletja / slovenskih ma-

ter-mučenic prešteje? / Iz njih spomina vera trdna veje, / le v njej iskale v sili so zavetja.«

Zadnji oddelek obsega 18 pesmi z versko tematiko, ki sega od molitve in meditacije do božičnih, velikonočnih in Marijinih pesmi ter treh legend. Marijanu Breclju se zdi, da je religiozna pesem Šorlijeve »v nekem oziru podobna Frančiškovi pesmi stvarstva, podobna v tisti najosnovnejši in končni fazi, ko Ubožec vabi stvarstvo, naj daje hvalo Stvarniku«. Boga je globlje doumela skozi trpljenje.

Šorlijeva je do zdaj napisala nad 500 pesmi (glej Bibliografijo na koncu knjige), v Izbranih pesmih jih je torej komaj petina. Izmed 89 pesmi je 25 sonetov, dva sonetna venca, gazela (**Molitev**), himna (**Pred Križanim**) in tri legende. Rada ustvarja ciklično, kar dokazujeta oba sonetna venca, 15 sonetov **Rožni venec**, 12 sonetov **Izza vcnjih dni**, 8 son. **Tolminski motivi**, 7 son. **Odmevi iz Lurda**. Tudi sicer se drži klasične verske oblike, najpogosteje štirivrstičnih kitic in stalnega ritma. Po lastni izjavi je najraje prebirala Gregorčiča, Župančiča in Kosovela, brez dvoma pa je študirala Prešerna in Murna, ni pa se mogla oplajati s slovensko poezijo med obema vojnama, ker je bila slovenska knjiga v Italiji prepovedana.

Njene pesmi so zelo melodiozne in pevne, zato so jih 46 uglasbili (mož Lojze, sin Andrej, Vinko Vodopivec, Mirko Filej, Zorko Harej, Stane Malič, Max Debenjak).

Uporablja številne pesniške figure, zelo pogosto anaforo, podvojitve, poosebljenje (za sončni žarek mrzli vrh berači — rohnela v me usoda je preteča — pesem... vkovana v molk po sili je molčala), antitezo (srce je eno, tisoč govoric), dialog, retorična vprašanja, vzklrike, nagovor, refren, ponavljanje verzov itd., posebno bogata in samonikla pa je njena metaforika: »solze, / ko rosa blesteče, / ko rana skeleče; — toplá so jim mlada srca / ko večer v kresu; — jesensko sonce kakor gaj veselo; — težka slutnja svojo ost bodečo / v srce mi kakor meč je zasadila; — kot v polju mlado si drevo usahnil; — nad mano strah je visel kakor skala; — Borila sem ta čas se kakor sveča, / ki ji v plamenček silijo vetrovi. — kakor žamet je njen (ptičkin) spev mehak; — Nežno ko dih se je sonce večerno / tolminskih gora dotaknilo. — Kot misel otožna oblak-samotar / potuje prek jasnih nebesnih ozar. — Vzdihi težak utonil / je v gosti megli kakor v vodi kamen...« Jezik je skrbno izbran, pesniški, oseben in mnogo poveden. O Tolminskih motivih pravi Breclj, da je v njih »prišel do izraza kolorit, besedna izraznost, realistična poteza, pesniški zanos in še več drugih elementov njene pesmi. Šorlijevo smemo brez pretiravanja imenovati pesnico Tolminske.« Še več, pesnico zamejskih Slovencev, njihovega trpljenja in pričakovanja, saj je ob izrednem osebnem trpljenju vedno videla tudi sočloveka, sorojaka, občutila njegovo trpljenje in ga podajala v pretresljivih in prepričljivih verzih. Kot pri nobenem pesniku tudi pri njej niso vse pesmi na enaki višini, z najboljšimi pa je dokazala resnično pesniško nadarjenost in ustvarila nekaj biserov, ki bodo ostali.

Marijan Breclj je izbor skrbno pripravil, z enako prizadetostjo pa je napisal spremni esej **Pesniški svet Ljubke Šorlijeve**.

(dalje)

Naše življenje na Goriškem

Na Goriškem je kulturno, politično in športno delovanje precej razvito. Za kulturno udejstvovanje skrbi zlasti Zveza slovenske katoliške prosvete, v kateri so vključena skoraj vsa društva, iz mesta in dežele. V njenem okviru delujejo predvsem zbori, organizira pa tudi gostovanja in srečanja z drugimi skupinami. Toda o vsem tem se precej piše, zato bi tukaj omenil raje mladinsko organizacijo na Goriškem, to so Slovensko akademsko društvo SKAD, SZ Olympia in SGS (Slovenski Goriški Skavti).

Skavte imamo od leta 1964 in je to organizacija, ki precej uspeva. Od začetne skupinice desetih fantov smo

danes prišli že do preko sto članov. Cilji skavtizma so preprosti: vzgojiti mladeniče, ki bodo dobri državljani, versko prepričani, hkrati pa pošteni in zvesti sinovi svojega naroda. Kako to uresničiti? Ne s pridigami, ne z dolgimi razpravami in govori, pač pa z igro, v stiku z naravo, ob tabornem ognju, na izletih in pohodih. To je način vzgoje, ki danes še prija naši mladini, zato pa organizacija žanje določene uspehe. Važen del delovanja goriških skavtov je izdajanje mesečnika »Planika«, ki vsekakor literarno ne prednjači, zajema pa prispevke širokega kroga mlajših so-delavcev, kar je vsekakor vzpodbudno za naš bodoči za-

Igralci komedije »Srečni dnevi« z režiserjem Aleksijem Pregarcem ob prvem nastopu v Katoliškem domu v Gorici, v nedeljo, 14. januarja 1973

mejski tisk. Letos smo celo zaupali urejanje in izdajanje mesečnika vsak mesec drugemu vodu, kar je sicer tveganje, a obetajoče. Skavtske skupinice ali vodi so v Gorici, Štandrežu, Sovodnjah, v Rupi in na Peči, v Jamljah in v Doberdolu. Imamo pa tudi skavtinje, in sicer v Števerjanu, Doberdolu, Rupi-Peči in v Gorici. Vsaka od teh skupinic ima svoje samostojno delovanje, skupne akcije pa so, poleg taborjenja in Jurjevanja, božično tekmovanje v jaslicah, kresovanje, maše zadušnice, razna srečanja in izleti.

Tudi športno združenje Olympia je začelo letošnjo sezono z novim zanosom. Precej se je uredil notranji položaj z izvolitvijo novih odbornikov, ki so se obvezali, da bodo po svoji moči pomagali društvu, da bo uspevalo. Olympia naj bi zopet začela redno gojiti atletiko, v kateri je zadnja leta malo zastala. Glavno področje pa je seveda odbojka, kjer je mnogo naraščaja, prva ekipa, ki nastopa v deželni 1. diviziji pa se je resno pripravila na prvenstvo pod vodstvom novega trenerja. Naj omenim, da SZ Olympia vsako leto organizira veliko športno manifestacijo »Memorial Mirko Filej«, odbojarski turnir »Pokal Peter Špacapan« in še turnir »Pokal Olympia«.

Prav tako je obširno tudi delovanje akademskega društva SKAD. Zadnje čase je njegov dramski odsek pripravil komedijo »Srečni dnevi« pod režijo A. Pregarca, s katero gostuje zdaj po vseh naših odrih. Društvo organizira mesečne mladinske maše, vsakoletni verski tečaj v Žabnicah, cikluse predavanj o raznih temah, slikarske razstave, pa tudi zabavne večere, srečanja z osebnostmi in izlete. Naj omenim lanski cikel predavanj na versko tematiko, zadnjo slikarsko razstavo Saksida, vsakoletno »Štefanovanje«. Tudi za letos pripravljajo predavanja, tokrat o naši zamejski problematiki. SKAD si zdaj tudi ureja prostore, kjer bo namestil knjižnico in se bo tam lahko shajala mladina.

Iz vsega tega je razvidno, da ima mladina na Goriškem voljo do dela. To voljo uresničuje v treh omenjenih organizacijah, ne smemo pa pozabiti, da sodeluje še v pevskih zborih, dramskih skupinah, ureja mladinsko stran v Katoliškem glasu in še bi lahko našteval. Toda kar se meni zdi najboljše pri tem, je dejstvo, da naša mladina nihče finančno ne podpira za tako delovanje, in da kljub temu »izgublja« svoje proste ure v tem nedonosnem delu. Temu se pravi idealizem, ki je že mnogokje postal prazna beseda, a je pri nas še vedno dovolj živ, da nam daje upanje za v bodoče.

M. Š

Verska predavanja za študente in izobražence

Težko je presoditi, ali danes zanimanje za vero raste ali pada. Po eni strani se vedno večje množice potapljaajo v brezbriznost, v praktični materializem, v javnosti velikokrat zmaguje podlost, po drugi strani pa nastajajo vedno številnejše verske skupine, tiskajo se verski časopisi in revije, prirejajo se teološki tečaji. Vera prehaja v večje globine. Vsak kristjan čuti potrebo po večji poglobitvi svoje vere. Človek z visoko strokovno izobrazbo ne more ostati veren, če ostane njegovo poznanje vere na osnovnošolski stopnji. Potrebno je neprestano poglobljanje v verske skrivnosti, vedno novo odkrivanje Gospodove besede.

Pri reševanju nekaterih verskih vprašanj želi pomagati tudi cikel verskih predavanj v Marijinem domu v ulici Risorta 3, v Trstu. Na letošnjem sporedu sta dve veliki vprašanji: razmerje med znanostjo in vero ter vprašanje zla na svetu.

O prvem vprašanju je govoril mladi bogoslovni profesor na Teološki fakulteti v Ljubljani prof. Franc Rode, ki je tudi urednik teološke revije Znamenje. Njegova predavanja so obravnavala sledeče teme: Moderna znanost in bivanje Boga, Panteistični in materialistični poskus rešitve problema, ki ga stavi obstoj vesolja, Vzroki modernega ateizma.

V marcu bodo tudi tri predavanja. V prvem bo profesor za meddržavno pravo na ljubljanskem vseučilišču nakazal s pravnega vidika meddržavne probleme, ki nastajajo v zvezi z »najsodobnejšimi hudodelstvi«: preusmeritev letal, atentati, ugrabitve, gverila itd. Naslednji dve predavanji pa bo imel bogoslovni profesor iz Ljubljane dr. Anton Strle. On bo segel h koreninam zla, ki ga bo prejšnje predavanje skušalo prikazati. Dr. Strle bo predaval o problematiki izvirnega greha danes in o eksistencialnem pomenu izvirnega greha. Poleg izvora zla bo torej pokazal rešitev tega hudega vprašanja, ki jo nudi Kristusov nauk.

ij

Z

Red pri dokumentih

za sodobne žene in dekleta

Razprodaje

Zadnja leta zajema vedno večji obseg prodaja po nižanih cenah, ki »eksplodira« takoj po praznikih. Izložbena okna vseh trgovin vabijo z reklamnimi napisi na razprodajo vsega, česar niso mogli prodati pred in med prazniki. Tisti, ki so se znali odpovedati temu, da bi si za praznike kupili kaj novega, lahko kupijo sedaj iste stvari skoraj za polovično ceno. To velja za obleko, obutev, torbice, itd. In končno je januarja in februarja še »Fiera del Bianco« — prodaja perila po ugodnih cenah.

Ni dvoma, da se v razprodajah spleča kupovati, svetujemo celo, da, če morete, odložite nakupe na ta čas, denar pa, ki bi ga porabile prej, shranite za zdaj. Vendar pa se rado zgodi, da gospodinja, ki si ogleduje izložbe z reklamnimi napisi (Neverjetne cene! Enkratna prilžnost! itd.) pri nakupih nekoliko zanese. Prva nevarnost je, da kupimo v razprodajah stvari, ki bi jih drugače sploh ne kupile in ki jih dejansko ne rabimo. Druga nevarnost je, da kupimo namesto enega para čevljev, ki ga res potrebujemo, tri pare, ali namesto ene srajce tri srajce. Tretja nevarnost je, da kupimo nekaj samo zato, ker je poceni. Tako kupimo obleko, ki jo sicer rabimo, a ni po našem okusu — nosile jo bomo proti volji ali pa nam bo visela v omari in ugotovile bomo, da nismo naredile dobre kupčije.

Zadnja nevarnost je pa ta, da kupimo nekaj, čeprav si tega ne moremo trenutno privoščiti. Če vidimo na pr. krznen plašč po zelo ugodni ceni, ni s tem rečeno, da je cena ugodna tudi za nas.

V razprodaji se torej spleča kupiti le to, kar smo že prej nameravale kupiti in kar je res potrebno. Nesmiselno pa je kupovati vseprek, samo zato, ker je razprodaja. Kljub nižanim cenam tako nič ne prihranimo; nasprotno, dosti pred koncem meseca smo prav zaradi »neverjetno nižanih« cen brez »fickaa«.

Trganje

Po obeh rokah vas trga. Trga vas dan in noč, vendar ponoči bolj kot podnevi. Najhuje je zvečer, ko ne hate delati in se uležete v posteljo. Dolgo v noč prekladate roke z mesta na mesto in ne morete spati.

Ali je revmatizem in kako ga pozdraviti. Pravi revmatizem to ni. Morda bi še najbolj prav povedali, če bi rekli, da je revmatizem posebne vrste. Ženske obolevajo več kot moški, najbolj tiste, ki največ delajo.

Zaradi prehudega dela, zaradi stalnega garanja in prečutih noči, zlasti pa zaradi opravka z mrzlo vodo (pranje, ribanje) se nekako pokvari ravnotežje med delovanjem mišic, žil in živcev. Razdraženi živci slabo vplivajo na žile in žilice, ki dovajajo hrano mišicam, na žilah se pojavlja nekakšen krč, ki jih stiska in oži in skozi stisnjene žile prihaja v mišice premalo krvi.

Nekaj splošnih navodil: V hladu nosite dolge, tople rokavice! S hlad-

Mislím, da je tudi že marsikatera od vas doživela približno tak družinski prizor: Nujno je treba najti kak dokument, potrdilo, spričevalo ali kaj podobnega. Zaželenega dokumenta pa ni in ni. On vprašuje njo: »Kam si dala potrdilo o zavarovanju?« Ona pa: »Gotovo je v predalu, kjer so spravljene (nametane) dokumenti.« »Ne, tam ga ni.« »Tako? Čakaj, zdaj se spomnim! Vtaknil si ga v aktovko.« On pregleda vsak list posebej v aktovki, a potrdila ni: »Ne, ti si ga imela v rokah, dobro se spominjam. Le kam si ga mogla dati?« »A, jaz? Kaj bi morala za vse skrbeti jaz?! Vsaj za take stvari bi moral odgovarjati ti!« »Lepo, a kako naj se znajdem v takem neredu?« Beseda da besedo in začne se pravcati družinski prepír. Čez kak teden pa pride dokument na dan — ali v kuharski knjigi kot kazalo za recept ali v moževi denarnici...

Take situacije niso redke. Zato ne bo odveč, če si enkrat vzamemo čas, da uredimo vse papirje, ki so se med letom nakopičili in brez reda leže po raznih predalih in predalčkih. Včasih slišimo žene, da prepuščajo administrativne stvari v celoti svojim možem. To je sicer res področje, ki spada bolj v moško kompetenco, a bo prav gotovo prav, če bo žena skrbela za shranjevanje potnih listov, pogodb, zavarovalnih polic, hranilnih knjižic, šolskih in zdravniških spričeval, testamenta in drugih dokumentov. In vse te dokumente je treba sortirati po tematiki in po kronološkem redu, tako da so takoj pri roki, kadar jih potrebujete.

Prav ob začetku novega leta je posebno primeren čas, da pregledamo in preuredimo svoj arhiv. Papirje, za katere vemo, da jih ne bomo več rabili, vrzimo stran; dokumente pa, ki so sicer že zapadli, a bi nam kdaj utegnili priti prav za primerjavo, lahko spravimo v posebne kuverte in nanje napišemo letnico in kaj je v njih, ter jih spravimo v klet ali na podstrešje. Za vse tisto pa, kar je še veljavno, imejmo mape — lahko prozorne ali različnih barv —, na katerih prilepimo listek z oznakami: »hiša«, »šola«, »zdravje«, »avto« itd. Ko tako razvrstimo vse dokumente po tematiki, uredimo še vsako skupino po časovnem in abecednem redu. Nato spravimo vse mape v predal, na vrhu pa postavimo promemoria s seznamom, kaj v predalu je. Seveda pa ima lahko vsaka čisto svoj sistem za urejevanje — glavno je, da ne zgubljamó časa po nepotrebnem z iskanjem.

no vodo imejte čim manj opravka! Vsaki dve uri si dovolite pol ure počitka. Položite roke predse na mizo v topli sobi, če imate pripravno osebo pri hiši, naj vam ona ta čas roke masira od prstov proti komolcu in od komolca proti rami. To naj dela s toplimi rokami in ne preveč s silo. Pozimi ne nosite kratkih rokavov! Mokre roke sproti obrišite in posušite! — Uživajte mnogo sadja in zelenjave, pustite žganje in črno kavo!

Koncerta Glasbene matice

V petek, 26. januarja, sta v KD nastopila Trio Lorenz in tenorist Mitja Gregorač. S tem koncertom in recitalom pianistke Dubravke Tomšič je letošnja koncertna sezona GM brez dvoma dosegla vrhunec. Trio Lorenz je že veliko gostoval po svetu in je povsod žel odobravanje. Zato smo njegov nastop z veseljem pričakovali.

Prva skladba na sporedu, Trio »Posavje 1941« skladatelja Danila Švare je pokazala, kako namerava GM še naprej seznanjati tukajšnje občinstvo z domačimi avtorji. Za to smo ji lahko le hvaležni, saj je med številnimi skladbami primorskih avtorjev res veliko takih, ki zaslužijo vso pozornost. Med te spada brez dvoma tudi Svarov Trio. Delo je napisano na podlagi istrske lestvice in ima programski značaj. Nanaša se na čas narodnoosvobodilne borbe, kar jasno razodevajo naslovi stavkov: Allegro moderato (Napad), Triste (Žrtvam) in Allegro (Veselje po zmagi). Tako odlična interpretacija, kot tudi delo samo sta zbudila zanimanje in vsesplošno odobravanje ne preveč številnega občinstva. Izvedbi je prisostvoval tudi skladatelj Danilo Švara.

Sledile so Haydnove Škotske in vališke pesmi: Greš z menoj na Flandrsko? Le tiho, potoček; Popotnik truden hodi; Strmina čez zaliv in Predraga moja, kaj še spiš? Pesmi je izvajal tenorist Mitja Gregorač vedno ob spremljavi Tria Lorenz. Gregorač je potrdil mnenje, ki smo si ga že lani ustvarili ob priliki njegovega nastopa v Händlovem Mesiji. Njegov glasovni val je premalo enoten, zato izveni interpretacija preveč nepovezano. Izmed pesmi pa sta vsekakor najbolj ugajali Strmim čez zaliv in Popotnik truden hodi.

V drugem delu sporeda smo poslušali Smetanov Trio op. 15 v g-molu, ki ga je skladatelj napisal ob smrti hčerke Bedriške. Izredno homogena, muzikalično in tehnično povsem dodelana interpretacija Tria Lorenz je izvala ponovno navdušenje občinstva, ki je z vztrajnim ploskanjem izsililo še dodatek in sicer stavek Poco adagio cantabile iz Haydnovega Tria v g-duru op. 75 št. 2.

Petkov koncert smemo res oceniti kot odličnega. Ni treba posebej ponavljati, da želimo poslušati Trio Lorenz spet čimprej v svoji sredi. Vsekakor je njegov sloves takšen, da bi smeli upravičeno pričakovati več občinstva. Menimo, da sme GM v zameno za svoj trud to tudi pričakovati.

V soboto, 21. januarja, je GM ob priliki 20-letnice obstoja svojega orkestra priredila v KD koncert. Pod vodstvom svojega stalnega dirigenta Oskarja Kjudra je orkester, ki je tokrat štel skoraj 50 članov, izvajal Beethovno uverturo Egmont op. 84, Beethovno Romanco v g-duru za violino in orkester, pri kateri je nastopil kot solist mladi obetajoči violinist Črtomir Šiškovič, v drugem delu pa simfonično pravljico Sergjeja Prokofjeva Peter in volk, kjer je v vlogi pripovedovalca nastopil gledališki igravec Julij Guštin. V prvem delu sporeda pa je Janko Ban vodil orkester pri izvedbi Lipovškove skladbe Osamljena za mezzosopran in orkester, kjer je kot solistka nastopila mezzosopranistka Alenka Dernač.

Po koncertu sta predsednik GM Dušan Hreščak in načelnik kulturne komisije Miroslav Košuta v krajših govorih poudarila vlogo orkestra in zasluge dirigenta Oskarja Kjudra. V imenu Zveze kulturno-prosvetnih organizacij Slovenije pa je njen podpredsednik Andrej Ujčič izročil posameznim orkestrašem 3 bronaste in 7 srebrnih odličij, dirigentu Oskarju Kjudru pa Gallusovo odličje.

Ada Markon

NAM JE PREŠLO...

(nadaljevanje z 9. strani)

nost. Ali pa menimo, da je bila in je upornost upravičena samo v opozicijskih okoliščinah? To bi sklepali danes tudi iz tega, da se Slovenci v večji meri angažirajo v okviru opozicijskih skupin. Morda nam je oporečnost prišlo v kri. Zavedamo se tudi tega, da je oporečništvo vedno bilo priljubljeno predvsem pri mladini. In prav je tako, kajti upornost duha mora biti značilnost mladega duha. Vendar mislimo, da upornost ne sme biti sama sebi namen. Mlade energije ne smejo biti usmerjene samo v aprioristično razdiranje obstoječih družbenih struktur, temveč predvsem v izboljšanje obstoječih in izoblikovanje novih. Na tej njeni je veliko dela, zato je potrebno, da slovenska zamejska mladina vzame v roke tudi politično orodje in se ga loti.

Rafko Dolhar

ČUK NA OBELISKU

PREIMENOVANJA

V duhu pisma predsednika Tita prihaja do raznih premikov tudi v političnem življenju Slovencev v zamejstvu.

Tako je na primer prišlo do preimenovanja dopisnika ljubljanskega časopisa DELO v Trstu Iva Vajgla. Namesto »dopisnik DELA v Trstu« je dobil nov naziv: »dopisnik DELA pri Slovensko-kulturni gospodarski zvezi v Trstu«.

Ko ČUK čestita svojemu peresarskemu kolegu Ivu Vajglu, mu kliče: Na mnoga leta in na mnoge okrogle mize s SKGZ na ljubljanski TV!

In še.

Na vidiku so še nova preimenovanja. Tako naj bi se na primer Primorski dnevnik preimenoval v DELOVSKI DNEVNIK, Gregorčičeva dvorana v Dvorano Pisma it.

Po govoru, ki ga je imel v Gorici na Prešernovi proslavi, pa naj bi se Ace Mermolja preimenoval v RACE Mermolja.

SPOMINSKA SLOVESNOST V TUPELČAH

Za letošnji pust bo v znani gostilni v Tupelčah na Krasu spominska slovesnost za blagopokojnim SLOVENSKIM ENOTNIM KULTURNIM PROSTOROM, ki je izdihnil med lanskim in letošnjim pustom. Kratko je bilo življenje tega idealista, da mu še brada ni utegnila pognati, na zunaj vse obkroženo od lepih besed, za hrbtom pa z eno samo željo: Kdaj pa se bo pobralo to Kavčičevo onè?

K polaganju vencev je bila povabljena vrsta ustanov, od jugoslovanskega konzulata do zamejskih uradov v Ljubljani.

Reveža bomo počastili z nekajletnim molkom. Vabljeni!

S

smeh in dobra volja

Neki fantek se jokaje približa policaju:
»Izgubil sem se. Ste videli kako gospo, ki je bila brez takega fantka kot sem jaz?«

☆

Gospa: Tako, Tinca, torej proč greš in to kljub temu, da sem delala vedno s teboj kot z družinskim članom, kot s svojo hčerko, s svojim možem...«
»Ja, gospa, res je. Še dobro, da grem jaz lahko proč, oni, revčki, pa ne morejo.«

☆

Kraljica majhne afriške države je povabljena na sprejem v Elizej. Poslanik se ji vljudno približa in ji galantno ponudi, da bi jo peljal k mizi: »Vam lahko ponudim svojo roko, Visočanstvo?«
Ona pa: »Hvala, zelo ljubeznivo od Vas, a sem že večerjala.«

☆

Narednik vojaku: »Si razumel. Postavi jih v vrsto in jih uredi po višini!«
»Saj so samo trije«, si upa pripomniti vojak.
»Tihol!« zagrmji narednik. »Vseeno, tudi če bi bil eden, si razumel?«

☆

Sodnik je skušal prepričati obtoženca, da ni prav, da pretepa ženo.
»Obljubite mi, da je ne boste nikoli več topli!«
»Obljubim, gospod sodnik!«
»No, ste spoznali, da to ni prav?«
»To ne, gospod sodnik, a vidim, da nič ne pomaga, če jo še tako preteпам.«

☆

»Verjamite, gospod, vseč mi je vaša hčerka in bi se rad poročil z njo, a... a šepa!«
»Oh, kaj to, saj šepa samo na eno nogo.«

☆

»No, koliko let bi mi dali, gospod?« koketno vprašuje neka gospa.
Gospod pa: »Oh, kaj bi vam jih še dajal, saj jih imate že sami dovolj!«

Star gospod hodi gor in dol po Trafalgar Squaru in bulji v tla. Približa se policaj in ljubeznivo vpraša: »Ste kaj izgubili, gospod?«

»Da, denarnico.«

»Pa ste prepričani, da je bilo tu?«

»Ne, ne, v drevoredu, a tu je bolj svetlo...«

☆

»Pa imate dokaz, da je bil voznik pijan?«
»Imam. Šol je v telefonsko colico in prišel ven, češ da dvigalo ne dohūe.«

☆

Učitelj: »Kaj napravimo iz svinske kože?«
Marjan: »Rokavice, denarnice, aktovke...«
»Dobro. In iz mesa?«
»Ga pojemo.«
»Dobro, kaj pa s kostmi?«
»Jih odložimo na krožnik.«

☆

V prvem razredu je zdravniški pregled.
»Jurček, imaš kakšne težave z ušesi?«
»Ja, vedno so mi v napoto, kadar slačim pulover.«

☆

Mali Peter gre na dvorišče.
»Kmalu pridi gor! Boš?« reče mama.
»Ja ob petih.«
»Pet je že bilo.«
»Pa ob šestih!«
»Tudi šest je že bilo.«
Peter malo premišlja in reče: »Koliko pa še ni bilo?«

V založbi Mladike so doslej izšle sledeče knjige:

PESMI:

Bruna Pertot: Moja Pomlad

Vinko Beličič: Gmajna

Marijan Breclj: V času odmaknjena sidrišča

Albert Miklavec: Prošnjaja za jutri

Boris Pangerc: Amfora časa

RAZPRAVE:

»Draga 1968« (predavanja v Dragi)

Slovensko usodo krojimo vsi (predavanja v Dragi 1969 in 1970)

Egidij Vršaj: »Gospodarsko sodelovanje med Italijo in Jugoslavijo (v italijanščini)«

Vse knjige dobite v upravi Mladike in v slovenskih knjigarnah v Trstu in Gorici